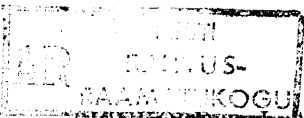

MULEVIRU

RAJAJAD

SISUKORD: J. Aunver — Kolgata kaudu Jumala lasteks. Dir. O. J. Kiisel — Huviratsu. Ed. Kansa — Valme: Rähn Rebas — Turul. J. Paulson — Eeslile. Heino Ahven — Pettumus: Vold. Madisso — Esimesi kevadtundmusi. Jakob Liiv — Koolipölye lõppvaatus. Bruno Seider — Tähtine taevas. J. Talts — Mõnda gümnaasiumilõpetajate võistluskirjandite kohta. Kaarel Säkk — Sulle, mu Eesti. Erich Freienthal, Maia Sinberg ja Aino Vainola — Aine- ja energiavahetus taime- ja loomaorganismis. Kaljo Saarlo — Läbi ruumide. Ain Aukemäe — Jääroosid. J. Mäeva — Pisisajade tähtsusest. Ivi Toomarü — Kaunis pühapäev. Enrik Ihre — Kui vabanevad veed. Ralf Permänn — Mõtteid spordist. Ajusport. Ringvaade. Kriitika. Rahvusvahelise Õpilaste Kirjavehete Büroo teateid.

Kaas — M. Kesslerilt.

„Tuleviku Radade“

APRILLIKUU number ilmub 30. aprillil 1938.

ERNST SÄRGAVA JA JOH. V. VESKI

JUUBELINUMBRINA

KAASTÖÖ SAATA 25. APRILLIKS

MAIKUU nr ilmub 15. mail 1938. aastal

ABITURIENTIDE ERINUMBRINA

KAASTÖÖ SAATA 5. MAIKS

Toimetus

TULEVIKU RAJAD

EESTI GÜMNAASIUMI-, KESK- JA KUTSEKOOLINOORSOO AJAKIRI

III aastakäik

31. märtsil

Nr. 26

Kolgata kaudu Jumala lasteks

Laulge Jehoovale, kiitke Tema nime, kuulutage rõõmsasti päev-päevalt Tema õnnistust.

Taav. I. 96, 2.

Kevad teiste aastaegade keskel on just selleks ajaks, kus kogu loodus Jumalale suures rõõmujoovastuses südamele laulab. Juba väga varasel kevadel, kui lumi katab veel kogu maapinda ja päikegi ainult puhuti paistab selgest taevast õnnistades maad ja kõiki tema elanikke kevadkiirte küllusega, olen kuulnud igal kevadel Toompea veerel väikese linnu rõõmsat siristamist. Mida päevad edasi ja kevad jõudub, seda vägevamaks ja võimsamaks kasvab looduse kiidulaul igavesele Loojale. Otsekuu vana uskliku lauliku suur läbi hõiskaks kogu loodus: „Laulge Jehoovale, kiitke Tema nime.“

Meie, inimlapsed, tajume, millise õnnistusega Jumal meid saadab. Kogu loodus ärkab, et maa võiks kasvatada vilja igapäevase leiva jaoks seks ajaks, kui jälle saabub külm talv. Kui inimesed ja rahvad väsivad, siis ei väsi Looja mitte. Egas see üksi meie päevil nõnda pole, vaid ka muistses minevikus on kuulutanud inimene uskliku südamega: „Kuulutage rõõmsasti päev-päevalt tema õnnistust.“

See, mida üle elame iga aasta kevadel, ei võimaldu mitte muidu kui ohvri kaudu. Sügisel looduses kõik nagu sureb talveks, ohverdab end, et ärgata uuesti järgmisel kevadel. Küll on see suure Jumala igavene seadus, et uus elu ei pääseks muidu võidule, kui ei ole ohvrit. Ja teisiti ei ole ka inimese ja rahvaste elus. Varsti saabub jälle suur reede. Kuuleme evangeeliumi sellest, kuidas Kristus, kes kuulutas oma jüngritele: „Suuremat armastust ei ole kellelgi kui see, et ta jätab oma elu oma sõprade eest“ (Joh. 15, 13), palvetab, kannatades ristil ihulist valu, oma vaenlaste eest: „Isa anna neile andeks, sest nad ei tea, mida nad teevad“ (Luuk. 23, 34). Tema pidi kannatades surema, et avaneks inimestele tee jumalikule elule ja tõelisele armastusele.

„Kui nisuiva ise ka
 Sa hauda langesid;
 Oh eluvägi, elusta
 Siis ilma miljoneid!“

See on ainuke ja suurim kevad, mille tõi Jeesus Kolgata kaudu. See oli ülestõusmine pühadel, ülestõusmine mitte ainult Kolgata ohvrile, vaid veel rohkem igapähele, kes võtab vastu selle imelise kuulutuse ülestõusnud Issandalt: „Mina elan, ja teie peate elama.“

Aga meie? Nooruse rind tuksub võimsalt elujõulisele elule. See on kevad. Kuid ainult siis on see tõeline, kui ta saabub noortele vanemate südameid kandva täiusliku ohvri ja armastuse väes ja ülestõusnud Issanda igavese elu rõõmus. Ja siis tunnistavad ka eesti noored: „Laulge Jehoo-vale, kiitke tema nime, kuulutage rõõmsasti päev-päevalt tema õnnistust.“

Need, kes ootavad Jumala õnnistust ja selle vastu võtavad, kasvavad inimlastest Jumala lasteks.

J. Auver.

Ida-Harju praost

Dir. O. J. KIISEL

Huviratsu

1.

Huviratsu on küll uus sõna, kuid ta tähistab kõigile tuttavat mõistet: huviratsu on isiku eri- ja lemmikharrastus, millega tegeldakse kutsetööst vabal ajal. Õpilastele peaks see mõiste huviratsust olema vägagi selge: moodustab ju koolitöö õpilastele nn. „kutsetöö“, kuid igal õpilasel on selle sundtöö kõrval mõni eriharrastus, mis pahatihti isegi rohkem paelub kui kutsetöö. Seda nähtust ei saa üldiselt taunida, kui õpingud korralikult ja kooli nõudmise kohaselt täidetakse. Tuntumateks huviratsudeks õpilastele on sport, markide kogumine, male, mõistatuste lahendamine, muusika, luuletamine, raadio, töö õpilasringides, -ühingutes jm.

Välismaa õpilaste kirjavahetuses esineb sagedasti küsimus: „Mis on Teie huviratsu?“ Küsija ise loendab seejärgi oma huviratsud. Inglased nimetavad huviratsut „hobby“, sakslased „Steckenpferd“, prantslased „la marotte“. Nagu sellest nähtub, on huviratsu üldiselt tuntud mõiste ja tema ajalugu kaob kaugesse minevikku.

Ainult madalal arenguastmel seisvad olendid võivad logelda tundide ja päevade viisi: tervele inimesele on jõude seismine piinaks. Kuna vaimutervishoiu seisukohalt töö vaheldus on kõige paremaks puhkuseks, siis huviratsu soodustab kõigiti vaimset värskust ja töö tarmu.

2.

Huviratsud võivad olla kahte liiki: ühed pakuvad üksikule inimesele küllaldaselt määral meelelahutust ja ajaviidet, teised lisaks sellele võivad tõhusalt kaasa aidata üksikute teaduseharude ja kunsti viljeldamisele. Esimesed huviratsud on isiklikud, teised — ühiskondlikud. Isiklikud huviratsud võivad olla väga kummalised, eriti kogude korraldamise alal. Nii võis hiljuti lugeda ajalehtedest, et keegi inglane oli kirklik vete koguja. Maakera pinnal leiduvatest jõgedest, järvedest, meredest jm. kogus ta pudeleisse vett, tähistas pudelid piinliku hoolega ja tundis oma kogu täiuslikkuse üle sügavat rahuldust.

Korraldatakse ka pliiatsite, naelte, nõövide, sulgede, tikukarpide jm. tarbeesemete kogusid. Vahel võib neil kummalistel kogudel olla siiski ka

teaduslik väärtus, kuid enamikus ei saa neid kogusid tulustada üldsuse huvides.

Ühiskondlikele huviratsudele tuleb omistada suuremat tähelepanu. Üksikud teaduse, kunsti ja oskustöö alad pakuvad suuri võimalusi huvitavaks ja tulusaks ajaviiteks. Looduseteaduse, astronoomia, kitsamate maa-alade uurimine, materjalide kogumine vähem tähtsate alade ajaloost jm. võib olla huviratsuna võrdlemisi suure ühiskondliku tähtsusega. Mainitud alad pakuvad võimalusi pidevaks tööks asjaarmastajale. Kuigi kutsetöölised vaatavad üleõla „võhikutele“, on ometi teada küllalt juhtumeid, kus tänu võhikutele on teaduse varasalvedesse talletatud hinnata- vaid tähelepanekuid ja kunstikogudesse esemeid.

Prantsuse keemik A. L a v o i s i e r (1743—1794) oli elukutselt advokaat ja teenis endale ülalpidamist maksurentnikuna. See kutsetöö viis ta lõpuks giljotiini alla. Huviratsuks oli temale keemia. Võhikuna on Lavoisier pälvinud täie õigusega nüüdisaja analüütilise keemia isa nimetuse. Huviratsu hoidis teda hingelises tasakaalus ka vanglas ning ta talus mehhiselt kutsetööst tingitud karmi saatust.

B. S p i n o z a (1632—1677) elatas ennast klaasilihvijana, huviratsu kaudu on ta ajalukku jäänud püsima filosoofina. Ka teistel aladel võib küllalt tuua näiteid, et huviratsut tuleb kõrgelt hinnata üldsuse huvides.

3.

Õnnelikuks loetakse harilikult seda inimest, kelle huviratsuks on tema kutsetöö. Mitmete töökate inimeste ja välmurite elulood tõestavad, et kutsetöö võib inimest nii sügavalt haarata, et ta kogu oma hingelise ja füüsilise jõu ohverdab kutsetööle. Sagedasti esineb aga nähtus, et inimese tõelised kalduvused, võimed ja huvid selguvad siis, kui on juba mõni eriala õpitud. Kui jätta õpitud ala maha ja hakata uut õppima, siis ei jätku selleks võimalusi: elus tuleb ka töötada, mitte ainult õppida ja õppida uusi oskusi. Elu on üürrike. Huviratsu aitab vääralale sattumise puhul raskustest üle, kuigi just mitte täiel määral. Ei saa kuidagi õigeks pidada, kui keegi jätab oma kutsetöö hooletusse huvi puudumise pärast. Kutsetööd tuleb sooritada täie koormusega, andudes vabal ajal lemmikalale. Elu on siis täiuslikum ja rõõmuküllasem.

Vanemas eas on huviratsu selleks vahendiks, mis aitab seeramatut tegevusetust ilma kutsetööta kergemalt taluda. Töös ja tegevuses veedetud elu võib kindlasti lugeda täiuslikumaks ning õnnelikumaks eluks. Eluraskused ja pettumused, mida noorus küll ei tunne, kuid mis ei jää peirimata, ei häiri pingsat tegutsemist, kui inimesel on oma huviratsu.

*

Mis on teie huviratsu? Kui teil seda veel ei ole, siis analüüsige oma võimeid, kalduvusi ja huve. Kohaldage mõni huviratsu oma teenistusse ja teie võite peagi täheldada, et töö muutub huviküllasemaks ja hinnatavamaks. Huviratsu on teie käsutuses alati. Tema valik sõltub teist.

RKTKool

Keraamika

ED. KANSA
SUPITIRIN

Olgu kokk kuitahes hea,
kui tirin tahab, leiab ikka vea.

Me supitirin
on igavene virin.

Kord supp tal soolane, kord mage,
kord paks, septsamast vedel, lage;
kord üleliia kuum, kord jahe
ka siis, kui vulinal ta keeks.

Tee, mis sa iganes ei teeks,
tal varuks kohe valmis pahe.

Kulp küllalt teda manitses ja mangus,
et jätku juba jonn ja kangus,
kuid tirin, kas või lõhki löö,
ta ikka leiab — supp on kehva koka töö.

Noh, tirin — see veel pole ime,
too toiduriist on kurt ja pime,
kuid, auväärt härra Årusaad,
miks sul on sama hingelaad?

PÕRSASTE NURIN

„Åra sega teiste unerahu kallist,
maga!“

hüüdis põrsapere tallist
siis, kui ööbik laulma hakkas lauda taga.

— „See on ööbikute vereviga,
millele ei leia suured seadki arsti,“

sõnas vana siga,
„pistke põhku pead ja küllap näete,
varsti

nohisedes magama te jääte!“

Saadud õpetuse järgi tegid väiksed sead
ja peagi kostis põhust priske nohin.

*

Ma mainida vist tohin,
et meilgi paljudel on küljes põrsa vead:
me ikka otsustame oma maitse järgi,
fasaanidele tihti eelistame härgi.

ED. KANSA

Saag ja tamm

Saag ammu juba ihus hammast,
et taiutada tamme, uhket sammast,
mis kõrgendikul asus keset ahu-aasa.
Sahk kuulnud oli öeldavat, et seda hiidu
ei küüni kõigutama ükski maru,
mis hävingute hädi endaga toob kaasa;
võib murda uhkest kroonist mõne haru
(neist sestak seisab ta on mitmed juba viidud),
kuid kõigutada tüve түsedata ei suudal!
Saag sala hakkas ahvatama tuulehoogu:
„Sa murrad maha põlisemaid puidki loogu,
ka seda kõrki legendikul ära luudal!
Kui tahad, siis ta varsti upakile lööd.
Mu hammas vaenuline, vahe
võib kärmastada sinu tööd.
Mul endal pikkuses on pahe:
Puu südameni, näed, ei küüni minu raev!
Ma salamahti olen mõõtnud tamme volmu --
ei too siin tulu ükski minu vaev!
Ma tean, võin taltsutada iga tamme noort,
kuid sellel saan ma ainult kriimustada koort
ja pillutada pisut prügi, kooretolmu.
Pea sõpradega nõu,
töö ühiselt ei käi meil üle jõul!“
Nii vingus, kiunus kaua saag
ja tamme süüdeid sügavamalt salvas.
Ei aimand tõsist ohtu ajaldasa
veel ükski aasaraag.
Tuul heljus ennal vaikselt, tasa,
ent — maru valvas!
Ning kui kord süngel sügisööl
saag sala jälle oli töö!,
läks lahti torm, et ulgus aas...
Tamm uhke varsti lebas maas.

*

Siin arvamist ei ole kaht:
kui vilets metsavaht
ei taba õigel ajal ülekohtust saagi,
siis tammedest on lage varsti meie maagi.

Lai hommikupäike vahib naerdes üle tänava, kui halli kivimaja kõrvalt avaneb väike jalgvärv. Kõigepealt ilmub nähtavale paljas jalg, siis sasis juustega uudishimulik poisipea. On tõepoolest ilus kevadine hommik. Päike mängib renstliis ja varblased vidistavad, kui Ants jookseb üle tee ja ostab endale viie sendi eest iiriseid.

Hea on olla päikese paistel ja nährida suus kaneelimaitselist iirist.

Siis aga avaneb vastasmaja värv ja sealt ilmub nähtavale tüse poisijõnglane, tumesinine sonimüts peas ja „ragulka“ käes.

„Lull passib varblasi,“ mõtleb Ants ja laseb silmad kiiresti käia üle tänava, üle kaskede, mis kasvavad tänava kõrval, teispool puuplanku.

„Mitte ühtki pole,“ leiab ta rõõmutsedes, sest talle hästi ei meeldi selle paksu mehe lõbud — ja siis ta läheb üle tänava, vahepeal neelates alla pooliku iirise, et olla vaba „igasugustest“ kahtlustest.

„Kas tahad kummit?“ küsib Lull ja tõmbab taskust välja punase jalgrattavooliku. Antsu aga näiliselt ei võlu kummi, tal on nähtavasti mingi muu idee varuks ja päris hoolimatult ütleb:

„Ei. Aga mul on mõte, läheme turule, seal on huvitavat...“

„Lähem küll, aga emaga,“ vastab Lull ja näitab pöidlaga ukse suunas, kust tulebki välja väike vanamoor, korv käes, sõnad kröbinal jooksmas suust.

„Või jälle see Ants juba siin. Mitte oma kodus ei püsi. Juba jälle teise lapse kaelas. Alles eile lubas sind kiviga visata. Mis sa otsid siit? Katsu, et kaod minema! Isa ja ema teisel maailmatu rikkad, aga muudkui vedeleb siin, vaese lapse kaelas. Vaata, et saad...“

Ants jookseb üle tänava ja naerab endas. Selline see Lulli-vanamoor on ikka. Sõimab ja sõimab, aga sealsamas on äkitselt hea ja lahke, ei tea mis kõike tahaks ära teha. Siis läheb hea tuju üle ja käratab jälle korruga peale. Ja küll võib üks vananimene palju valetada! Kord rääkis ta, et naaberemaja peremees surnud ja et neil poeg hullumajas. Puha vale kõik.

Teispool tänava serval seisab nüüd aga ema ja hõikab. Tarvis minna poodi. Tuua suhkrut ja piima.

Ants täidabki nõutud toimingud, kaob aga siis nägematult ja paneb otse mööda uulitsat liduma linna poole. Hiljem käib päris mehiselt, läheb üle Toompea mäe, kust juba kaugelt hakkab silma roheline hiiglaslik Peetri kuju.

Veel natuke edasi, siis veidi vasakule, ja Ants ongi turul.

Teepeal aga ei lähe meelest kuidagi lugu, mida oli lugenud lehest. Peeter olevat nimelt ühel neljapäeva öösel maha roninud samba otsast ja tulnud inimestele Kaarli kiriku juures vastu. Imelik lugu; kuidas võib kuju kõndida? Aga võib-olla oli hoopis aprilli-nali? Kooliski õpetajale sai tehtud: kriidi asemele pandi suhkrutükk!

Ümberringi aga hõikavad juba igasugused kaubapakkujad; küll pakutakse niiti, seepi, sibulat ja kärbsepeletajaid. Antsul tekib naljakas mõte — kui ostaks õige ühe niisuguse Lulli-vanamoori jaoks! Aga samas tuleb meele, et tal pole raha. Viimased viis senti raiskas täna hommikul, ja laupäev on kaugel. Enne aga isalt pole loota.

Ta kõnnib tähtsa näoga või- ja juustuturul, siis kalaturul ja viimaks piimameeste ridades. Turul on aga ka muuseas poiss, kellel Antsuga pisut „arveid õiendada“ ja seepärast tuleb olla ettevaatlik, silmad piilumas siia ja sinna. Sest äkki kargab sulle kallale seljatagant, — mine tea neid turukaabakate kombeid!

Korraga köidab aga kogu tähelepanu toreda näoga põskhabemega vanamees, kes sööda tüvidele teri. Tuvid laskuvad talle käele, õlgadele, mütsile. See on juba midagi huvitavat ja Ants läheneb.

Teispoolt äärest, piimamüüjate reast hüüab aga hea näoga, lont-äärtega kaabuga mees:

„Mis sa, poiss, niisama linnas kolad, tule maale, mui on karjast vaja!“

Ants pöörab ringi, ta on meelitatud vastsest pakkumisest, nähes selles enda isikuväärtuse tunduvat tõusu:

„Miks ei tule, tuleks küll — — aga,“ ja meele tulevad kodu, isa ja ema, imelik küll, kui sõidaks õige linnast välja ja maale karja. Mis siis õieti oleks?

„Aga — aga, mis siin ikka agatada, räägi isale ja emale ära ja kui oled tubli poiss, võime homme juba sõita. Olen homme samal ajal siin,“ ütleb mees ja naerab usaldustäratavalt.

„Ah olete homme kindlasti siin,“ kordab Ants, ütleb rutuga „head aega“ ja lidub, sest eemalt läheneb vaenlase, vihatud aeroksoonidemüüja küürus kuju. Ta piilub veel korra tagasi, vaatab kutsuja hobust: see on kõrv, ümmargune ja rammus, ilusa laikiva karvaga. Piimamees ise on saanud endale uue ostja ja valab pika sangaga toobist piima.

Ants läheb ja talle tundub, et suveks maale karja minemine, see on alles idee. Niimoodi saab suvest ka midagi kasu. Ja selle piimamehega ta veel ajab mõnedki jutud — nii mõtleb Ants, endamisi hiilides, kas õhk ikka juba tõsiselt „puhas“.

Jah, homseks teeb ta asjad korda, see on kindlam kui kindel. Turult kojumine läheneb nüüd kogu tee joostes, nagu tehakse „maratoni“, sest nüüd on kodus tõesti juba midagi huvitavat rääkida.

Peaks ainult isa-ema mitte vastu olema!

J. PAULSON,
Vesth. Güm. EESTILE

Väljusid võitjana lahinguvallast,
Vaba sa nüüd, ning nii isandlik, prii.
Tormid kõik raugenud vastu su
kallast,
Hüüd meil kõigil suus: „Edasi nii!“

Ju kaua, ju kaua sa kütkes
Pidid vaevlema, kindlaks jäi meel.
Kõige rängemas, raudseski ikkes
Rühkis rahvas sul vabadusteel!

Sööbis noorelt su võitlus mul hinge,
Tõusevad silmi ees ammused lood.
Sinu minevik, valus ja sünge,
Siiski sangarlik, uhked ta vood! ...

Istun üksi keset vaikust
 ümber hämaruse ring.
 Tuksahlemas silmis paitust,
 üksilduses eksleb hing.

Kaugeid pilte kaduvikust
 katkendlikult näeb mu silm.
 Värisevast videvikust
 kerkib kadund õnneilm.

Arm lootsin, õnne oot'sin —
 viletsus vaid omaks mul!
 Pettumuse palav pisar
 veereb minul, õnnetul.

Hämaruse paitav pehmus
 langeb kokku üle pea.
 Hinges kasvab õudne tühjus —
 nutan, nutan — nii on hea ...

VOLD. MADISSO,
 Tõrva Gümnn.

ESIMESI KEVADTUNDMUSI

Esimesed kiired
 Alla langevad.
 Peened uduviired
 Kohe kangevad.

Sätenduse viivad
 Kiired, helged nad.
 Karged aurutiivad —
 Eemal' ruttavad.

Asemele elu
 Ärkab taas me eel.
 Kerkib kevadvõlu,
 Kuigi karmus veel.

JAKOB LIIV

Koolipõlve lõppvaatus

Enda arvates ei olnud minust õnnelikumat inimest päikese all, kui ma seminarist lahkudes ühel ilusal juunikuul algupäeval Tartust kodu poole sammusin — olin ju õpetajaameti kandidaat. Vallakooliõpetajate seminaris anti mulle selleks küpsusetunnistus, mille hoolega põuetaskusse peitsin. Kartsin, nagu oleks see olnud ilus unelm, vaatasin peagu iga käidud kilomeetri järele tunnistust, mis tõendas, et ma mitte lahtiste silmadega und ei näe. Ja miks ei võinud ma õnnelik olla?

Ainult kihelkonnakooli lõpetanud, endine kantniku, praegune Rupsi küla väikese koha rentniku poeg, naaberitest kooliskäimise pärast pilgatud, ja nüüd seminari hariduse vääriliseks

arvatud! Selle õnne osaline oli ka mu parem sõber Kaarel Krimm, veel paar teist koolivenda ja kaasõpilast, kes minust ega mu sõbrast varem suuremat ei hoolinud. Nad olid suurte kohtade pidajate ja rikaste vanemate pojad. Nüüd tegi ühine õnn meid suuriks sõbruks. Kõik oma rahanatukese — palju ei olnud seda meil kellelgi enam järel, sest suurema osa olime nädalapäevad linnas elades ära kulutanud — lappisime kokku, ostsime endile toidupoolist kaasa ja matkasime kolmekesi jalgsi Tartust Alatskivile.

Koju saabusime alles järgmise päeva hommikul, taskud raamatuid täis, mille vahele kutsetunnistus hoolsalt peidetud, seevastu aga kõht igame-

hel armetu tühi. Esimest päeva ainult õpetajaameti kandidaat ja kannatada juba nälga! Vist tahtis saatus näpunäidet teha, et selles ametis ei saa end tüsedaks nuumata. Ei see mõte olnudki meile võõras ega tundmatu, olime juba koolis Paistu pastor Hanseni „Liivimaa kooliteadust“ õppinud, milles oli lugeda, et õpetajal mitte sünnis ei ole rikka, haritud ega peenema seltskonnaga läbi käia. Niisuguste inimestega kokku puutudes näeb õpetaja silm palju häid asju, mida viimaks enesele ihaldama hakkab. Õpitagu piskuga rahul olema!

Kuuldes, et olin eksami õnnelikult sooritanud, võtsid mind vanemad suurima lahkusega vastu. Ema silmas paistis nagu äraseletatud rõõm, ja isa, kes vanusest ja tööväevast oli juba küüru vajunud, sirgus nähtavalt pikemaks. Varsti võisid nad rikkaile naabreile näidata, kes nende laste koolitamise üle irvitasid, et nende teine poeg juba eelolevaks talveks kuhuigi õpetajaks valitakse ja sellega kroonuteenistusest vabaneb, kuhu rikkaste pojad peavad marssima.

See oli vanemate mõte, aga mind hakkas kohaotsimise mure vaevama, sest lähemas ümbruses ma poleks väärilist lugupidamist võitnud. Kes oleks meelsasti niisuguse kodukasvanud õpetaja juurde lapsi kooli saatnud, neid ristida lasknud või veel tema palvetundidest osa võtnud? Pealegi ei tahtnud kohalik pastor Voss oma kihelkonna poisse õpetajaks võtta.

„Prohvet ei ole armas oma pärismaal.“ Seda sõna aluseks võttes tahtsin kodukohast kaugele siirduda ja kirjutasin Iisaku kihelkonda ühele vanemale koolivennale, kes seal juba paar aastat oli õpetajaks. Temalt sain varsti vastuse, et üks koolikoht vabanevat nende kihelkonnas ja et ma võivat seda vaatama tulla.

Nüüd ei olnud enam aega veeta, mihklipäev oli ju saabumas ja ok-

RTKK

PEA (kips)

toobrikuus algas töö koolides. Isa rakendas hobuse sama vankri ette, millega ta Ninaküla venelastele kalu Tartu turule vedas, et sellega oma viletsa rendikoha sissetulekut tõsta; ema andis valgeima särgi mulle selga ja sidus oma siidrätiku kaela. Nõnda ehitult võisin esimest kohaotsimise reisu alata. Teemoona pani ema kaasa, isa surus paar rubla mulle pihku ja saatis mind parimate soovidega õueväravast välja.

Mihklipäeva laupäeval jõudsin Jõugale oma koolivenna juurde, kelle seltsis läksime kohalikku vallavanemat külastama. Mees võttis meid lahkesti vastu ja soovitas, et meie kõrtsi läheksime, kuhu ta ka koolivannema ja kiriku vöörmündri kutsub, kes üsna tema naabruses elavat. Täitsime ta soovi ja varsti olid ka mainitud mehed kohal.

Kohta kiideti parimaks terves Iisa-

ku kihelkonnas, kus mitu õpetajat järgemööda rikkakski läinud: üks kaupmeheks ja teine kõrtsmikuks hakanud. Seejuures loeti endiste õpetajate vead nagu raamatust mulle ette. Üks olnud lastele liiga vali, teine vahetanud hobuseid ja petnud kord mehemoodi võõrmündrit, ja praegune tahtvat kohalt vabatahtlikult lahkuda, sest ta olevat nii uhke, et külarahvaga, peale mõne üksiku perekonna, midagi tegemist ei tegevat. Mulle soovitati, et ma külarahvast ja perekondi ühiselt armastaksin ja mingisugust valikut tegema ei hakkaks. Nüüd anti märgata, et uus õpetaja natuke uue koha liiku peaks tegema.

Täitsin võimalust mööda nende soovi. Ja mida rohkem ma ostsin, seda suuremaks muutus koha ja viimaks mu enda isiku ülistus. Juba lugesid mõned mu silmist suurt südameheadust, leplikku suhtumist rahvasse ja kõike seda, mis nad oma tulevaselt õpetajalt lootsid. Selles nad minuga hästi ei leppinud, et ma nende seltsis viina ei võtnud. Võõrmünder arvaks viimaks, et see on meie lastele ilusaks eeskujuks, kui nende õpetaja on karske ja käine inimene.

Jutulõnga katkestasid noored, kes tulid kõrtsi mihkclipäeva vastu võtma. Noormehed olid endile linasarnase valge rüü ümber tõmmanud, mis oli laia kodukootud kirju vööga niuete kohalt kinni seotud ja löid rahvariides, litreis ja kaelarahades ehitud neiudega lõõtsharmonika saatel tantsu, nii et põrand nende jalgade all raksus. Nende riietuses võis märgata enam vene kui eesti maitset. Seejuures räägiti üht keelt, millest õieti arugi ei saanud, kas see oli vene-eesti või eesti-vene keel.

Et ma ise olin Peipsi ranna ja Vene raja elanik, siis sain kõigest aru, mis nad rääkisid. Ka neile oli teatavaks tehtud, et mina nende uus õpetaja olen. Sada silma vaatasid mu peale uurivalt ja uudishimuga ning paar neit kiitis mind oma keeles ilusaks

noormeheks, mis mulle just mööda külge maha ei joosnud.

Koolimaja mulle ei näidatud. Räägiti, et õpetaja Narva sõitnud ja ukseid lukutanud.

Õhtul koolivenna juures ööbides ei saanud uinuda. Juba kujutlesin, kuidas kord rikka mehena raudtelgedega vankri või hõbetatud raudadega saaniga kodukülla vanematele võõrsile sõidan.

Kuid järgmine päev lõi mu õhulossid lausa varemeiks. Lisaku pastor teatas, et temal ühtki vaba koolikohata anda ei ole. Õpetaja, kelle lahkumisest mulle räägiti, ei olevat sellest talle sõnagi teatanud ja kuulujutu järgi ei võivat ta mingisugust otsust anda.

Järgmisel päeval sörkis vana ruun ühetoonilist teomehe sõitu rannaliivasel teel kodu poole. Ma istusin vankris ja vaatasin, kuidas Peipsi lained kohisesed vastu kallast peksid ja kalurite paadid tormiga võideldes randa püüdsid pääseda. Mulle näis, nagu oleksin tormis võitleja, aga mitte väikesel Peipsil, vaid suurel laial elumerel, kus juba esimesel sõidul mu laevuke karile jooksis.

Võib-olla oleksin hoopis kurba tuju langenud, kui mitte uus lähenev õnnetus mu meeli teisale ei oleks pööranud. Omadu jõgi hakkas paistma ja meenutas mulle, et mul kopikatki raha taskus ei olnud, mis kõrtsmikule üle jõe viimiseks palve eest maksta. Palju ilusaid sõnu kulutasin vaid viie kopika eest ja rääkisin kõrtsmikule otseselt, kuidas oma raha koha sobitajatega ettevaatamatult ära kulutasin, ja lubasin ausõna andes talle selle hinna kirjas margina ära saata. Kõigi seletuste ja palvete lõpp oli see, et ta mu kaelaräti, ema pühapäeva siidräti viie kopika eest pandiks võttis, kus ta veel praegugi lunastust ootab. Ütlesin, et niisugune tegu on otse röövimine, ja nõudsin, et ta paarkümmend kopikatki raha

RKTkool

JONIS

annaks, kuid seeasemel pakkus ta mulle paar pudelit õlut. Käskisin teda pakutud õlle ise ära juua ja tuln pahameelega kõrtsist välja. Hobust lasipuur küljest lahti võttes töö-

tasin kõigi pühade nimel, et ma iialgi kõrtsmike renti maksta ega nende lapsi koolitada ei aita, ja seda töötust püüdsin, tänu taevale, koolmeistrina täita.

BRUNO SEIDRE

Tähine taevas

*Taevas tantsisklev tähtevöö
ümbes uduja vina,
maad katab härmas lina;
on saabund sügisöö.*

*Rauk lõpetanud elutöö;
ta silmin õnne sina,
kõik teed ta'd taeva viivad
ja rahukell tall' vastu lööb.*

*Ta kannud siiralt maise mure
ja kannatuses suures
on käinud oma eluteed.*

*Nüüd tähistab veel puune rist
ta maise töö tegemist.
Head ööd! — Seal tunned
õnne veel!*

Mõnda gümnaasiumilõpetajate võistluskirjandite kohta

Kui teema 22. jaanuari hommikul võistlustest osa võtma ilmunud õpilastele teatavaks tehti, näisid paljud üsna jahmunutena. Õnneks või õnnetuseks hakkas samal momendil elektervalgustus streikima, mis andis mõneleegi aega enda kogumiseks.

Teema näib algusel küllaltki raske, kuna ta ei võimalda luulelenulist ilutsemist, vaid nõuab aine tundmist ja loogilist järjestamist. Võistluskirjandeid lehitsedes paistabki just aine loogilise järjestuse oskuse puudulikkus eriti silma. Mõnelgi näib kirjandite järgi otsustades olevat teadmisi küllaldaselt, kuid puudub oskusi oma teadmisi selgelt ja põhjendatult väljendada. Kõige sagedasemad kirjandites esinevatest puudustest on segased laused ja põhjendamatud järeldused. Väidetakse midagi ilma seda lähemalt põhjendamata ja tehakse sellest kohe kaugeleulatuvaid järeldusi.

Teise sagedamini esineva puuduse na paistab silma aine vähene ja katkendiline tundmine. Eriti segane on paljudel energia mõiste. — Paistab, et on õpitud taimede ja loomade eluavaldusist, kuid puudub üldine terviklik ülevaade looduse eluavaldustest ja suhetest. Sageli on näitena kasutatud aine- ja energiavahetuse protsessi selgitamisel oma teadmisi ainult inimese füsioloogiast.

Kuigi tänavuaastane võistluskirjandi teema eeldas kuiv-asjalikku-kirjel-davat käsitlusviisi, on mõnedes töö-

desse siiski lipsanud õige kõrgelenulisi ja ilusõnalisi lauseid. On ka „ballasti“, s. o. lauseid, mis midagi ei ütle, samuti ka lauseid, mis mäletsevad eelmise mõtet. Üldiselt on „ballasti“ siiski võrdlemisi vähe.

Aine- ja energiavahetuse protsessi tähtsust tunnustavad kõik. Keegi teeb isegi Eesti riigi ja rahva sellest olenevaks! Mõnigi on aine- ja energiavahetuse tähtsuse kiitmisega täitnud peagu terve töö, jättes targu ütlemata, mis selle protsessi all õieti mõistetakse.

Kokkuvõttes pole tulemused siiski väga halvad. Silma paistab eriti kirjandite taseme ühtlus. Nii said ainult viis esimest tööd igaüks üle 70 punkti võimalikust 100-st. 60—70 punkti saavutasid 15 kirjandit, 50,5—60 punkti 27 ja 50 ning alla 50 punkti 22 tööd. — Kirjandite keskmine pikkus oli normaalpoogna 4 lehekülge.

Võibolla tundub meie noortele tänavune kriitika teravamana kui varem. Seda ta ka ongi. Kui ilukirjanduslike ja üldiste teemade käsitluse lisandamisel on olulised ka maitse ja vaated, siis teaduslike tööde hindamise juures jääb otsustajaks ainult teadusliku tõsiasja õieti käsitlemine. Teaduslik tõsiasi on aga vääramatu kuni uue leidmiseni. Kooskõlas nõuetega teaduslikult töölt peab ka teadusliku sisuga kirjand püüdma selge ja loogiliselt põhjendatud väljendusviisi poole. Suurte sõnadega ei looda teaduslikke tõdesid!

KAAREL SÄKK,

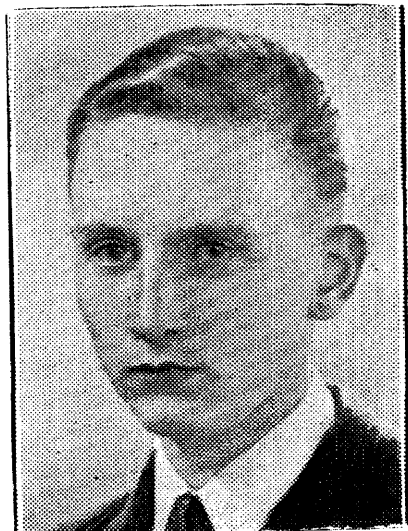
Tall. Poegl. II Progümn. *Sulle, mu Eesti . . .*

*Sulle, mu Eesti, tuksleb mu hing,
kus ma ka olen, igatsen sind,
olgu ma uhkete linnade káras
sinule mõtlen, võlude sáras.*

*Mingu sust mööda vaenu väed,
juhtigu ikka sind kindlad káed.
Eesti, mu isamaa, ole sa vaba,
olgu sirge su sammude rada!*

Aine- ja energiavahetus taime- ja loomaorganismis

Esimese auhinna saanud võistlus-
kirjand

Iga eluolevuse tähtsaimaks tunnuseiks on aine- ja energiavahetus, liikumine ja sigimine. Kui loomadele on liikumine toidu otsimiseks ja vaenlaste eest põgenemiseks, siis taimedel avaldub ta peamiselt protoplasma liikumises (välja arvatud muidugi üherakuliste juures) ja on tarviline toitainete edasiviimiseks taimeorganismis. Sigimine on taimedel kui ka loomadel elu edasiandmiseks. Aine- ja energiavahetus aga, mis on lahutamatu taime- ja loomaorganismist toimuvast assimilatsioonist ja dissimilatsioonist, on elu põhiliseks eelduseks.

Taime- ja loomaorganismi ehituses on teatav vahe ja see mõjutab ka nende elutegevust. Taim, vastavalt oma organismi ehitusele, evib loomast tunduvalt suurema ja täielikuma assimilatsioonivõime. Kui see loomal piirdub ainult valkude, süsivesikute ja rasvade ümbermuutmisega, teisendamisega, siis taim suudab anorgaanilist aineist valmistada orgaanilisi. Maapinnast saadavast veest ja õhus leiduvast süsiahapugaasist valmistab taim valguse ja klorofüllil abiga süsivesikuid ja rasvu. Süsivesikute saamiseks valmistab taim kõigepealt formaldehüüdi, millest omakorda valmistatakse viinamarja-

Erich Freienthal, kes käesoleval aastal gümnaasiumiõpilastele korraldatud kirjan-dite võistlusel sai esimese auhinna, on sündinud 16. jaanuaril 1920. aastal Virumaal Venevere vallas Savilõpe külas põllumehe pojana. Ta vanemad on põlised Venevere elanikud, nende vanemad ja vanavanemadki põlvnevad Veneverest. Alghariduse omandamiseks astus E. Freienthal 1928. a. sügisel Venevere algkooli II klassi. Algkooli lõpetamise järele siirdus ta 1933. a. sügisel Rakvere Ühisgümnaasiumi, mille reaalharu lõppklassis õpib praegu. Gümnaasiumi lõpetamise järele kavatseb ta edasi õppida Tartu ülikooli matemaatika-loodusteaduskonnas. Lähemal ajal kavatseb Erich Freienthal muuta oma saksapärase nime eestipäraseks, nagu ta ise teatab.

suhkur. Rasvade valmimine on veidi keerulisem. Appi võttes veel maapinnas leiduvaid mineraalsooli valmistab taim valke, mis tarvitatakse organismi ülesehitamiseks, täiendamiseks ja parandamiseks. Assimilatsiooni juures vabanevast hapnikust läheb osa taimetele hingamiseks, kuna suurem osa saadetakse õhulõhede kaudu välja. Nii on taimed vastukaaluks loomadele ja inimestele, kes saadavad välja süsiahapugaasi. Õhu koosseisu reguleerijaina on taimedel suur tähtsus.

Dissimilatsioon on taimeorganismis märksa väiksema ulatusega. Kuigi ka

taim vajab elu alalhoiuks tarvilikku energiat ja kuigi ka temas peab energia vabastamiseks sündima ainete oksüdeerumine ja lagunemine, siiski moodustab see assimilatsioonist ainult väikese osa. Taim võime muuta valguseenergiat keemiliseks energiaks on palju suurem kui tarve muuta keemilist energiat teisteks energiavormideks.

Eespooltoodu käib muidugi ainult roheliste taimede kohta. Klorofüllil mittesisaldavad taimed elavad teiste taimede poolt valmistatud aineist (mädarikud). Pärmiseened jälle muudavad süsivesikuid süsihapugaasiks ja etüülalkoholiks. Reaktsiooni juures vabanevat energiat kasutavadki pärmiseened. Samuti elavad teiste poolt valmistatud aineist mitmesugused bakterid.

Nagu öeldud, on loomade assimilatsioonivõime palju piiratum. Loom ei saa anorgaanilistest aineist valmistada orgaanilisi. Ta tarvitab taimede poolt valmistatud aineid ja oleneb nii täiel määral taimedest. Kiskjad muidugi tarvitavad toiduks teisi loomi, kuid need on oma organismi ülesehitamiseks vajaliku materjali saanud ikkagi taimedest. Loomades lõhutakse taimede poolt valmistatud ained, kõigepealt valgud, üksikuiks ehituskivideks (valgud amiinhappeiks) jt. ehitatakse neist uued organismi ehituseks vajalikud ained. Nii toimitakse ka selle osa rasvaga ja süsivesikutega, mis loom jätab oma organismi tagavaraks. Osa süsivesikuist ja rasvadest aga tarvitatakse otsekohe mitmesuguste ülesannete täitmiseks. Hingamise teel organismi

võetud hapnik ühineb süsivesikutega ja rasvadega, sünnitab süsihapugaasi ja vee ning vabastab neis aineis peituvat keemilist energiat. Vastavalt organismi tarvidustele muutub see energia muutmise mehaaniliseks ja soojusenergiaks, sest organism saab neid energiavorme kõige paremini kasutada. Soojuse tekkimine on püüsoojastel loomadega palju suurem kui kõigusoojastel. See on ka arusaadav: nende keha temperatuur peab alati olema ühekõrgune, kusjuures kõikumised võivad esineda ainult mõne kraadi piires. Kõigusoojastel aga kõigub temperatuur ühes ümbruskonna temperatuuriga, kuigi ta on sellest veidi kõrgem. Harvemini esineb muutumine valguseenergiaks ja elektrienergiaks (sügavmerekaladel, elektriangerjal). Siinjuures tuleb tähendada, et ühes mehaanilise energia tekkimisega tekib harilikult ka soojuse- ja elektrienergia, kuigi vähesel hulgal.

Organismis toimuva järjekindla ainevahetuse lõppsaadused lahkuvad sealt kas hingamise teel (nii süsihapugaas), või eritusorganite, higinäärmete ja neerude kaudu. Osa lõppsaadustest aga jääb organismi ja mõnede teadlaste arvates on need vananemise ja surma põhjustajaks.

Energiavahetus ja ainevahetus esinevad alatiste kaaslastena. Alati on taimed need, kes seovad päikese valguseenergiat ja muudavad teda keemiliseks energiaks. Sellisel kujul on ta vastuvõetav loomadelegi. Energia vabanemine toimub ühinemisel hapnikuga. Saadud energia kasutatakse juba eluülesannete täitmiseks.

«TULEVIKU RADADE» nr. 27 ilmub

E. Särgava ja J. V. Veski juubelinumbrina

aprillikuu lõpul. Kaastöö saata 25. aprilliks

MAIA SINBERG,

E. Lenderi Tüt. Eragümn.

Aine- ja energiavahetus taime- ja loomaorganismis

Teise auhinna saanud võistlus-
kirjand

Energia on keha võime tööd teha. Maakeral energiat ei teki — maake-
ra energia allikaks on päike. Energia
hulk on jääv — energiat ei kao ega
teki juurde, küll aga moonduv. Nii
võib keemiline energia muutuda me-
haaniliseks soojuse-, valguse- ja elekt-
rienergiaks.

Energia võimaldab töötamist. Töö-
tamiseks on aga vaja töötajaid.

Maakera ja kõik, mis temal ja tema
ümber, koosneb lihtainest, mis osalt
on omakorda ühinenud lihtaineks ja
moodustavad kindlad, vedelad ja gaa-
silised kehad. Need kehad ongi töö-
tajaiks, kes töötavad energia toimel.

Osa sellest tööst toimub elusais or-
ganismes aine- ja energiavahetuse
näol — see on elutegevus.

Keskkondadeks, kus elutegevus toi-
mub, on vesi, maa ja õhk. Vesi koos-
neb vesinikust ja hapnikust, õhk —
lämmastikust, hapnikust ja süsihapu-
gaasist, kuna maapinnas leidub pea-
gu kõiki lihtaineid vabalt ja seotult.

Taime lehed sisaldavad rohelist
värvainet — klorofüllit, millel on või-
me päikese energia toimel sarnastada
õhust võetud süsihapugaasi ja juur-
tega maa seest imetud vett tärkliseks,
mis hiljem öösel muutub suhkruks.

Sündisin Tallinnas 24. aug. 1919. a.
põllutööministeeriumi asundusameti juhata-
ja tütreks. Lõpetasin E. Lenderi tütarlaste
eraalgkooli ja siirdusin sama kooli güm-
naasiumi, mille lõpetan käesoleval kevadel.
Tulevikus kavatsen edasi õppida arhitek-
tuuri alal.

Taim valmistab päale süsivesikute
(vee ja süsiniku ühendid, näit. tärklis,
suhkur), ka rasva ja valkaineid. Sääl-
juures muutub päikese energia keemi-
liseks energiaks ja jääb seotult val-
mistatud aineisse püsima, osa siiski
muutub soojuseks ja vabaneb. Seotud
energia võib hiljem tajutavaks saa-
da, näiteks siis, kui põletame puid.
vabaneb keemiline energia soojuse
näol. Taime elutegevuseks tarvilikud
on veel mitmesugused mineraalained,
mida ta võtab juurte abil mullast.

Samu toitaineid kui taimed, nimelt
süsivesikuid, valke, rasvu ja mineraal-
aineid, tarvitavad oma elutegevuseks
loomad.

Kõige lihtsamini toimub ainevahe-
tus algloomakeses. Oma keha pinna-
ga võtab ta toitaineid ja hapnikku
vastu, samas protoplasmis toimub ka
seedimine ja kõlbmatute ainete kõr-
valdamine.

Keerukam on ainevahetus kõrgemate loomade organismes, keerukaim imetajas. Imetajal on ainevahetuseks peenusteni välja kujunenud organid: hingamiselundid, verekaava, toidu vastuvõttnis-, seede- ja eritusorganid. Mitmesugused toitained muudetakse fermentide mõjul suus, maos ja kaksteistsõrmikus lihtsa koosseisuga organismikohaseiks valkaineiks, rasvuks ja veresuhkruks, mis siis peensoole hattude kaudu verre imenduvad. Veri kannab toitained ja kopsudest toodud hapniku keha mitmesuguste kudede rakkude juurde, kus toimub hapniku toitainetega ühinemise näol põlemine, kusjuures vabaneb keemiline energia ja muutub soojuseks. Soojus läheb osalt alalise kehasoojuse alalhoiuks. osalt hajub õhku, osalt aga muudetakse ümber mehaaniliseks energiaks -- tööks. Mehaaniline energia tekib lihaseis nende kokkutõmmete näol. Keemiline energia võib loomaorganismis muutuda ka valguse ja elektrienergiaks. On ju teada palju loomakesi, kes hülgavad — näiteks jaaniuss. Väikesed elektrivoolud tekivad kehas alatihti. Elektrikalale on voolu tekitamine koguni kaitseks.

Rakkudes toimub alaline lagunemine ja ülesehitamine. Lagunenud kõlb-

matud ained saadetakse vere kaudu eritusorganisse, mille läbi toimub nende kehast kõrvaldamine. Kõlbmatuiks aineiks on lämmastikühendid, süsihappagaas ja vesi, mis kõrvaldatakse kehast naha, kopsude ja neerude kaudu.

Nii toimub taime- ja loomaorganismis ainevahetus ja energia muutmine.

Ainet on maakeral alati ühepalju — see tuleb sellest, et looduses valitseb alaline ringkäik. Taimed võtavad aineid, mida nad vajavad, õhust, veest ja mullast ja seovad nad oma tegevuse tagajärjel aineiks, mida vajavad elutegevuseks loomad. Loomad, kuna nad neid aineid ise tekitada ei saa, tarvitavad toiduks taimi. Lihaseõjad saavad vastavad ained toiduks tarvitatavaist loomist, kes need ained omakorda taimilt võtavad. Taimed ja loomad rikastavad kõdunemisel organismes leiduvate ainetega mulda, vett ja õhku, ja ringkäik algab uuesti.

Niisiis ainet, nagu energiatki ei kao ega teki, vahetub ainult koosseis — kord on lihtained ühinenud üheks liitaineks, kord teiseks — kord on aine seotult taime-, kord loomaorganismis, kord õhus, kord vees, kord mullas. Muutused aines toimuvad käikäes energia moondumisega.

KALJO SAARLO,
Otepää Eraprogümn.

Läbi ruumide . . .

Läbi ruumide kaikub klaveri rööm ja valu
siis, kui klassides lakanud vallatu elu
ja lamp koridoris vubisedes põleb.

Ka minule langeb kilde sest helide sajast,
ma põgenen argipäeva murede mõjust,
otsin hämarais kaugusis eesmärgituld.
Ja aeglaselt tõuseb siis silmade ette see tee
kulgemas julgesti igatsetud sihile,
kus võib puhata otsiv ja rahutu hing.

Käed rusikasse surut, mõtted keerlemas ajus,
nii seisan ma liikumatult helide sajus:
peab, peab saama kord sihile!

Lakkab sadu. Tühi on helide karikas ilust,
aga rohkem nüüd loota julgedes elust
astun koridorist külma ja tuisku.

AINO VAINOLA,
Väike-Maarja Ühisgümnn.

Aine- ja energiavahetus taime- ja loomaorganismis

Kolmanda auhinna saanud
võistluskirjand

Loomastik ja taimestik — nad mõlemad on elavlooduse liikmed ja evivad seetõttu sarnaseid eluavaldusi. Neile mõlemaile on omane sündimine, kasvamine ja suremine; neile mõlemaile on suurimaks teguriks igapäevases elus aine- ja energiavahetus.

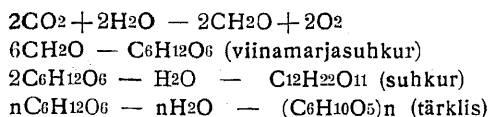
Aine- ja energiavahetus taime- ja loomaorganismis ei erine üldjoonis, sest nii taimed kui ka loomad võtavad eluks vajalisi aineid ja eritavad kõlbmatuid. Hingamine, üks ainevahetuse liik, toimub mõlemas organismes samal viisil. Organismi rakud vahetavad hingamisprotsessi vältel süsihappugaasi õhu hapniku vastu, kusjuures süsihappugaasi välja hingatakse. Taimeorganismis toimub päeval aga ka sarnastamisprotsess, mille tagajärjel näib, et puud ja põõsad hingavad välja hapnikku.

Taimeorganism valmistab oma ehitusaineid anorgaanilisest ühendist, sidudes sääljuures päikese energiat. Viimane seik on eriti tähtis, sest loomariigis ei suuda seda ükski. Taime-rakus peituv klorofüll neelab päikese valgust ja soojust, mis kaavitavad assimileerida süsihappugaasi (CO_2) ja vett (H_2O). Neist aineist koostatakse

Olen praegu 17-aastane Väike-Maarja Ühisgümnaasiumi abiturient. Sündisin 22. juulil 1920. aastal Läänemaal Velise vallas konstaabli tütreana. Kui olin 5-aastane, pidin lahkuma vanast kodust, sest vanaisa haigestumise tõttu siirdusime Virumaale Vao valda Kurtna küllalalupidajaks. 7-aastasena läksin Kurtna algkooli. Kui olin saavutanud küllaldase lugemisoskuse, huvitusin kirjandusest. Lugesin ja loen praegugi palju, eriti ilukirjandust. Juba algkoolis pühendusin kõigile õppeaineile võrdse tähelepanuga. Kui astusin 1933. aastal gümnaasiumi, jätkus see. Ma ei tea ühtki õppeainet, mida eriti harrastaksin. Viimane seik põhjustab seda, et ma ei evi veel selgeid kujutelmil tuleviku suhtes. Tahaksin edasi õppida, kuid ei tea kindlasti, millisel alal. Sügiseks loodan leida tee, mis viib välja kahtlusist ja teadmatusest.

Auhinna omandamine kirjanditevõistluses üllatas mind, sest õppides humanitaargümnaasiumis, ei lootnud ma saavutada midagi tähelepanuväärset selles ainevallas, mida käsitleb loodusteadus.

süsvivesikud ja rasvad ning keerulisema konstruktsiooniga ühendid — valgud. Süsvivesikute (suhkru ja tärklise) valmistamisel toimuvad taimes järgmised reaktsioonid:

Kõik need protsessid vajavad kaas-
tegurina päikese energiat.

Valkude moodustamiseks kasutab
taim peale süsiniku (C), hapniku (O)
ja vesiniku (H) veel väävlit (S),
lämmastikku (N) ja tihti ka vosvo-
rit (P). Väävlit, lämmastikku ja vos-
vorit ammendatakse mullast. Eespool
nimetatud elementide kõrval tarvitat
taimeorganism ehitusainena ka kaa-
liumi, kaltsiumi, naatriumi, rauda
jne. Toiteained võetakse peamiselt
taime juurte abil, hingamine toimub
aga lehtede kaudu.

Energia jäävuse seaduse põhjal
energiat ei teki ega kao, ilmneb vaid
tema moondu mine ühest liigist teise.
Seotud päikese energia säilitatakse
taimis, ta ei hävi. Kivisüsi, turvas ja
tavalised küttepuud annavad põleta-
misel inimesile soojus- ja valgusener-
giat, mis kunagi on seotud.

Loomaorganism vajab oma elute-
gevuseks samu aineid, mis taim.
Hingamine loomaorganismis seisneb
samuti gaaside vahetamises. Kõrge-
mail loomadel on selleks otstarbeks
hingamis- ja vereringvoolusüsteem.
Süda, mis tegutseb pumbana, paneb
vere soonis liikuma. Nina kaudu hin-
gatakse sisse õhku, milles olev hap-
nik ühineb vere punalibledes leiduva
hemoglobiiniga. Hemoglobiini abil
kandub hapnik kõikjale keha raku-
desse, kus ta verest vabaneb ja asen-

dub süsihapugaasiga. Süsihapugaas
asendatakse kopsu alveooles jällegi
hapnikuga.

Ehitusmaterjaliks on loomale tai-
mede poolt valmistatud valgud: rasv
ja süsivesikud kaavitavad püsisooja-
lisil kehatemperatuuri reguleerida.
Loomaorganism ammendab need ai-
ned toidu kaudu taimist ja sarnastab
endale vastavaks. Kõrgemad loomad
evivad viimaseks otstarbeks keeru-
list seedimiselundkonda. Inimese ke-
has algab seedimine osaliselt juba
suus, kus süsivesikud ptüaliini mõjul
muutuvad. Maos toimub ferment
pepsiini abil valkude lõhkumine.
Kaksteistsõrmoosoles lahustatakse li-
paasi poolt rasvad, diastaasi abil sü-
sivesikud ja trüpsiin lõpetab valkude
lõhkumise. Algloomil puudub selline
seedimissüsteem, neil toimub aine-
vahetus lihtsamini: sama rakk on nii
vastuvõtte- kui ka eritusorganiks.

Päikese energia, mis seotakse tai-
me poolt, satub toiduga loomaorga-
nismi. Seal ta muutub soojuseener-
giaks, temast saab mehaanilist, kee-
milist ja vähesel määral elektriener-
giat (lihaseis on märgatud nõrka
elektrivoolu). Loomaorganismid sure-
vad, keha koed lagunevad lähteai-
neiks, mis taimede poolt uuesti sar-
nastatakse. Looduses toimub alatine
ainete ja energia ringkäik.

Tähtsaim osa kogu aine- ja ener-
giavahetuses on taimil, sest nemad
loovad loomadelegi eeltingimused
elamiseks ja nemad aitavad inimesilgi
oma elutarmu värskendada.

AIN AUKEMÄE.

*Karmid, külmad jääroosid
Mu aknal õitsevad,
Tuhanded juveelide raasud
Talvepäikeses vilguvad.*

*Tahaksin kimpu neid kõita,
Kimbu kallimale neist siduda.
Jäist külmust aga võin väita,
Neid tahtes koguda.*

Jääroosid

*Jumalik pettepiitl aknal —
Kauneid roose tuhandeid seal.
Silm sageli peatub jäisel kaugel
Kalliskivide helkival real.*

*Petlikud nagu lootused elus
Jääroosid siin õitsevad.
Neid vaadelda mul on valus,
Nutuhäälid neist kostavad.*

Pisiasjade tähtsusest

Maailma merede mõõtmatud veehulgad koosnevad üksikuist veetilkadest. Nii koosneb ka suur elukeeris üksikuist pisiasjust, üksikuist mõttemõlgutisist, mis kujunevad tegudeks või ei kujune, olenedes ainuüksi meie mõtte tugevusest ja suunast.

Korduv tegevus muutub meile harjumuseks. Harjumused aga võivad olla kas head või halvad. Nad sõltuvad jällegi ainuüksi meist endist, kuidas me mõtleme ja oma mõtet teostame.

Paljudel inimestel on kalduvus mängida kaarte ja mitmesuguseid muid seltskondlikke mängu, kuid ainult raha peale. Kaotades mõne väiksema või tühisema summa, mängib ta edasi, et oma kaotust tagasi võita, kuni kaotab uuesti, siis juba hasarti sattudes on tal raske mängust eemalduda ja ta mängib seni kaua, kuni märkamatuks on ta kaotanud oma viimasegi sendi ja satub pankrotti, ning siis hiljem elust kibestunult tõstab käe enda vastu.

Kord juba langedes säärase kire ohvriks, on väga raske sellest vabandada, kui ei osata siis, kui on õige aeg, end sellest eemale kiskuda.

Nii ilmneb tegelikus elus palju sääraseid harjumuslikke pahesid, mille mõjul nii mõnigi inimene on satunud seltskondliku põlguse alla.

Säärane rahale mängimise komme on levinud isegi koolides. Tihtigi võime noori teadusejüngreid näha kooli koridoris akendel sendilisi vee-retamas.

Peale eelpoolnimetatute ilmneb koolis veel teisigi pahesid, mille ärahoidmises meie, õppurid, oleme täiesti võimelised. Näiteks: vahetundidel armastatakse klassides viibida ja järgmise tunde ette valmistada, mis mõne tantsupeo või kinoskäigu tõttu on te-

Kipsornament

gemata jäänud, aimamata seda, kuidas säärane korratult tuulutatud klass tema tervisele kahjulikult võiks mõjuda. Vahetundidel joostakse koridorides ning keerutatakse tolmu üles, mis aga kuidagi kaasõppurite tervisele ei saa kasulik olla.

Suurel vahetunnil aga võib einelaua ruumes isegi näha, kuidas mõni vallatu poiss oma lauanaabrile võileivapaberi teekruusi poetab. Süüdlase ilmsiktulekul ta aga terve valangu kuuma teega üle ristitakse.

Niisuguseid ulakusi võib paljugi tähele panna, tihti isegi vanemate õpilaste seas.

Need aga peaksid kaduma meie seast. Oleme juba suured küllalt, et osata vahet teha hea ja kurja, inetu ja ilusa vahel, pealegi veel nüüd, kus meile nii palju on antud näpunäiteid kaasõppurite poolt, küll tahtekasvatamisest, küll eeskujust, küll muust.

Harjutagem parem end säärase pisiasjadega, mis meile hiljem elus kasulikud võiksid olla. Kas või võtame näiteks selle, et tõuseme igal hommikul kohe peale ärkamist, peseme silmad puhtaks ning riuetume. Selline toiming muudab meid värskeks ning rõõmsaks ja loob töömee-

leolu kogu päevaks, mispuhul ükski töö ega tegevus ei tundu meile raskena.

Ehk jällegi alati õigeaegselt kohale ilmudes võime äratada seega kaasainimeste tähelepanu. Ja sugugi pole see haruldane, et meie kohta öeldakse: „Seda meest võib usaldada! Vaata, kuidas ta alati täpselt kohale ilmub!“

Alati täpse ülesande täitmisega võidame kaasinimeste usalduse ning meil ei pruugi kunagi kannatada tööpuudust ega nälga.

Iga noor on üheks lüliks võimsas ürgtungi ahelikus — muuta elu paremaks ja õilsamaks senisest. See on noorte juhtide, s. o. õpetajate ühine

jõupingutus, õilistada elu noorte kaudu.

Noorusaeg omab erilist tähtsust inimese arendamisel ja kujundamisel, kusjuures on maksev meile kõigile tuntud põhimõte: „Mida Juku on õppinud, seda Juhan ei unusta.“

Õpetajad saavad oma mõju maksma panna ainult juhendite kaudu. Sellest on aga kasu vaid siis, kui need ilusad mõtted ja juhendid muudetakse elavaks teoks. On ju selge, et see ei teostu iseendast. Seepärast, noored, kaalugem iga väiksemat piisiasja ennem, kui me ta liidame ühiseks tervikuks, ja näidakem endi juhatajaile ja kasvatajaile, et oleme nende poolt püstitatud aadete väärilised teostajad.

IVI TOOMARU

Kaunis pühapäev

Eemal sinetas järv, mis näis olevat taevasinaga kokku sulanud. Sinisel taevafoonil naeratas kuldne päikeseketas. Ta nägu kiskus eriti laiale muigele, kui ta nägi meid suure kiirusega järvele lähenevat, meie suvisele paradiisile. Olin tädi juures veetmas suvevaheaega ja sõitsin teistega kaasa. Järve äärde jõudes peatus masin, sest liival on raske sõita. Valisime laagriplatsiks koha metsa ääres. Siin tõstsid hiigelmännid oma päid sinikõrgustesse. All kasvasid mustikad ja palukad. Järve ja metsa vahele jäi umbes paarikümne-meetrine riba, liivane... Liival kasvasid üksikud leppõõsad, mille vahel oli ümmargune vaba plats, nagu loodud meie jaoks. Linnud siristasid, putukad sumisesid — tahaksin meelsasti tagasi sinna.

Riietusime kiiresti ümber järve minekuks. Tuul oli õige vaikne, ainult üksikud väikesed lained veeresid rannale. Sammusime neljakesi üksteise kätest hoides ja jalgadega vett pritsides pikkade sammudega edasi, sest kaldal oli vesi väga madal, polnud

võimalik ujuda. Temal oli kaasas vana autokummi, millel oli tore sõita siledal järvepinnal. Kui jõudsime juba küllalt sügavasse vette, siis kiiresti kummi peale ja sõit läks valla, muidugi üksteist vette lükates. Eemalt paistis valge puri, mis paelus mu tähelepanu, ja olin kiindunud ta vaatlemisse. Teised märkasid seda ja ma olin vees sulpsti! muidugi vee all, sest kohe ei saanud ju hakata ujuma. Kuid peagi olin veest väljas ja puristades teiste juures kummil.

Ta palus mind paadiga sõitma, et mulle näidata kallast. Olin nõus. Astusime kiiresti paati, mis oli kalda ääres, ja aerutasime välja järvele. Teised olid kadunud laagriplatsi suunas — arvan, et nad meie puudumist ei märganudki. Aerud aeg-ajalt puudutasid vee siledat pinda, muidu oli täiesti vaikne. Valge purigi oli liikunud veidi kaugemale...

Langesin unistuste küüsi, sest mul on harjumuseks unistada vaikiva looduse rüpes. Olin mõtetega koolis, mida võiksid teha mu sõbratarid...

„Mida sa mõtled?“ küsis äkki mu kaaslane. Ärkasin nagu unest. Olime lubanud vaikida kalda lähedal, et mitte teiste tähelepanu äratada. Jutlesime tühiseist asjust, kuni jõudsim väikese majani, mis asetses järve kaldal metsas. Läksime sinna, milles elas ainult üksik vana inimene. Tagasi tulles ei meeldinud mulle järv enam. Ei tea, miks?

Teised olid juba otsinud meid, sest paljud tahtsid minna lähedasele peole. Ja ilma meieta polnud neil autoga võimalik minna. „Kas tuled ka?“ küsis ta ja ta silmisse vaadates leidsin, et need olid täis kutsumist. Kuid ma ütlesin kindlasti „ei“, kuna olin kavatsenud veeta see päev vabas looduses. Pidin varsti nagunii minema linna, kust pole jälle nii ruttu pääsu. Nägin, et ta ei sõitnud rõõmuga, kuid kohustused nõudsid ja polnud midagi parata.

Päike hakkas vajuma silmapiirile. Õhk muutus jahedaks. Tahtsime sõita koju. Peagi tuli auto ja astusime kiiresti peale. Küsisin talt, kuidas pidu meeldis, kui peatusime ühe talu juures, kuhu keegi pidi minema. „Kas tahad, sõidame tagasi?“ küsis ta mult silmade särades. Kuigi mulle meeldis see ettepanek, keeldusin siiski, et mitte teisi pahandada. Päike oli loojunud ja metsas siristasid ainult öölinnud, kui sõitsime läbi metsade vahelise tee.

*

Paar päeva hiljem külastasin tädiga majaprouat, kus ta elas. Sorisin ta raamatuid ja leidsin lõpuks päeviku. Selle pühapäeva kohta oli õige pikk kirjeldus, kuid... lõpuks leidsin veel salmigi, mis oli määratud minule:

Vaade mäestikule ja järvele

Igatsen, lemmik, su siniseid silmi, —
igatsen sind!

Suudleksin, kallid, su punaseid huuli,
suudleksin sind
kirklikult, kuumalt ma.

Armastan, kallim, su blondi pääkest, —
armastan sind!

Hoiaksin, väike, su valget käekest,
embaksin sind! —

Ent armastad kedagi sa? —

Kirjutasin ise lõppu juurde „jaa“.

*

Järgmisel päeval sõitsin linna.

Käesoleva õppeaasta viimane

„Tuleviku Radade“ number ilmub

abiturientide numbrina 15. mail

abituriendid, saatke ülesvõtteid endist ja kirjutusi!

Kui vabanevad veed

Mu akna alla aeda olid tuisupoisid juba varakult ühe suure lumehange kokku kühveldanud. Sagedased sulad ei suutnud ta turja õhendada ja nagu magav jääkaru lebas ta kogu talve seal. Kuid ühel udusel märtsihommikul ärgates leian äkki, et mu kauane huviojekt on üsna pisikeseks muutunud. Imestunult jään teda silmitsema, sest esialgu ei tahtnud oma silmi uskuda. Aga pilt jäi ikka endiseks... Tuhatnelja riietun, et ainult rutemini saaksin järele vaadata, mis sugune imevägi on seal käinud...

Koridori ust avades haaras mind tugev tuul, mis mu suureks üllatuseks oli nii pehme ja paitav. Taevas oli üleni vesihall. Räästalt hüplesid tihedad veepiisad vallatledes märjale murule. Lund pihku võttes leidsin, et see oli muutunud hapraks ja ei tahtnud kuidagiviisi koos püsida. Üllatunult jäin lumehange ette seisatuma. Selle põuest voolas imepisikesi nirekesi nii kiiresti nagu vähegi võimalik alla mäge. See ei olnud enam tavalise sula sünnitus, vaid juba esimesel silmapilgul selgus, et tegemist on kevade saabumisega, mis tasa, kuid targu asub talvetaadi jäist valitsuskeppi hävitama.

Kui keskpäeval kärisenud pilvehõlmad andsid teed lõunapäikesele eredale kiirile, siis silmanähtavalt tekkis üha uusi ja suuremaid veeniresid. Tuul ja päike asusid nüüd käsikäes ärkavat loodust talvekütkeist vabastama...

Päev-päevalt muutus lumekate õhemaks. Kõrgemad künkad olid varsti paljad ja mustendasid. Ja orgusid mööda rajasid vabanenud veed energiliselt radu jõgede poole. Vesi tõusis üle kallaste ja paksud jää müra- kad hakkasid mürinal liikuma.

Sõnul seletamatu unistus ärkab hinges, kui jälgid kevadist vetemängu. Iga väiksempi vee nireke rühib edasi

sellise suure rutuga, et tahes tahtmata jääd nende lustilist jooksu imetlena. Kõikjal vulisevad veed. Kevade tuule ja päikesega on sulatanud talvekütkeid ning vaikke tänutundega hakkavad nurmed ja niidud nende hellas hoolitsuses kosuma.

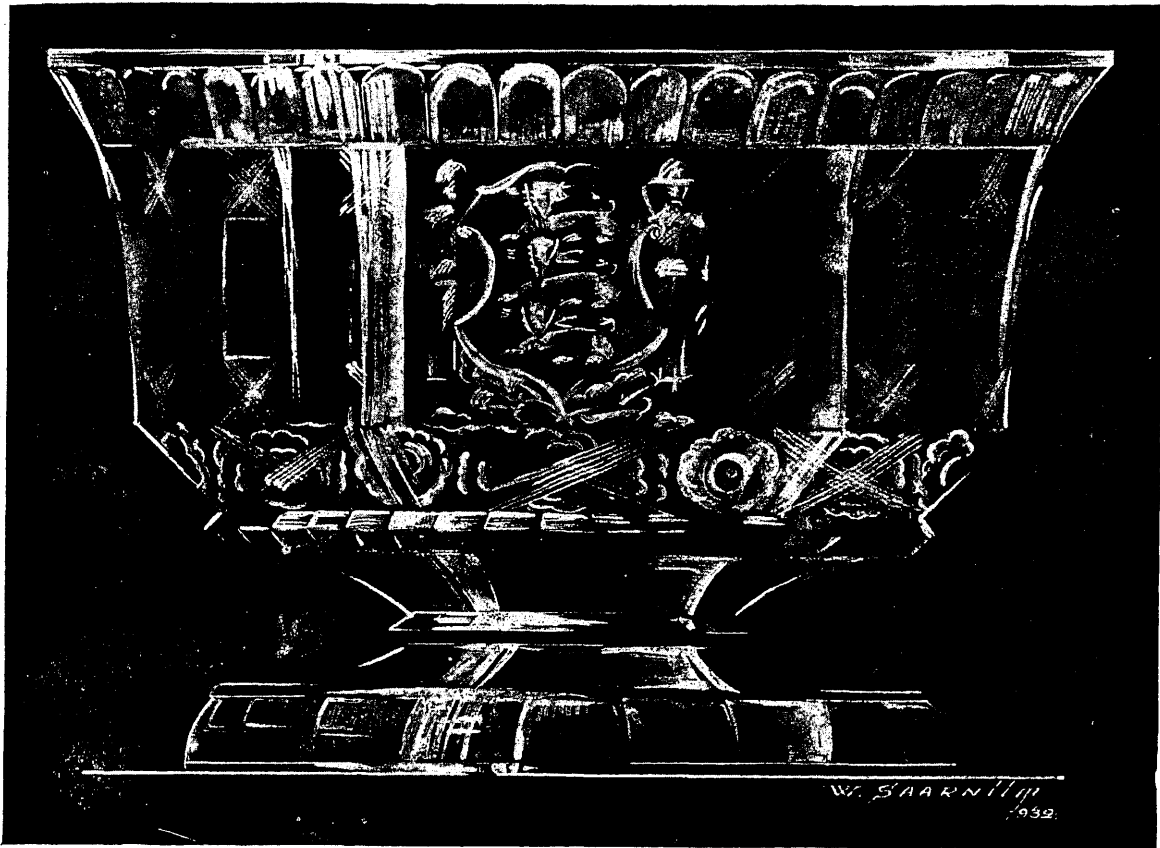
Nüüd ei ole enam seda lumehange, mis kogu talve oli mu akna all lebanud. Ei tahagi enam ta määrdumatud palet näha, kust üksi karmi ilu hoo-vas hinge. Kui palju vääskust vihib nüüd õhus. Tuuled, mis leebelt puhuvad lõunakaarest, on tulvil pakatavate pungade järele aimamatuid lõhnu. Otse jumalik lahkus valitseb igal pool. See meelitab välja, käseb rännata looduserüppe, kus kevad hakkab juba tegema oma esimesi ettevalmistusi uhkeks võidupeoks.

Hommikul ärgates on mul esimene toiming akna avamine. Ah, milline viisiderikkus kostab tuppa! Ei taha enam mõeldagi sellele, et pean tõusma ja kooli minema. Tahaksin päevad otsa unelda mõõtmatus avaruses. Üksi kuldnokka, kelle viisid nii meelikõitvalt mänglevad kõrvus, imetleksin tunde. Ja seal, hommikupäikesel kul- latud pilvede piiril lõõritab veel lõoke. Tema laules avalduvad nood tõelikud akkordid, mida tänapäevani ükski helilooja pole suutnud loom- trult esile tuua...

Oleme veel noored ja seepärast leiame oma hingele kevadest kosutust. Kevad on ka ju looduse noorus. Rõõmuga võime talle omad kurbused ja mured usaldada, sest keegi muu ei või neid paremini mõista kui tema. Ta ei saa meid lohutada sõnadega, kuid kas see pole kaastundeavaldus, kui pehme tuuleil tõttab me nutuseid silmi kuivatama: Kes teeks veel paremini? Endine meelerõõm tuleb siis kindlasti tagasi, kui ühe lõhnava roosiõie kinnitad rinnale.

Kevade annab meile ka õilist ees-

RKTKool

Kristallvaasi kavand

kuju! Ühtegi päeva ei lähe mööda, kui ta midagi korda ei saada. Igal hommikul võid avastada ikka uusi ja ilusamaid sünnitusi... Ta ei kohku ka tagasi millegi ees! Kas panid tähele, kuidas kevadised veed rajavad endale teed. Isegi veski tammid purunevad mõnikord ja sillad sätuvad hädaohtu. Nii peaksime meiegi oma aadete

poole püüdma! Vaatame takistustest üle, ei maksa kujutella endale seda, et nad on võitmatud. Astume julgesti nendega võitlusse ja oma suureks rõõmuks näeme lõpuks, et nad on enam-vähem kõik võidetud. Tormame siis saabunud kevadega vapralt eluvõitluse ja vallutame endale elu kaunimas lilleaias!

RALF PERMANN

Mõtteid spordist

Sport on maailma rahvaid siduv tihedaim side.

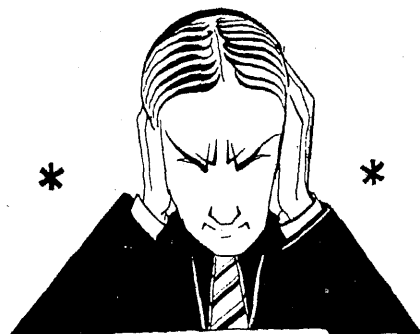
*

Sport on rahu, õilsuse ja aate kauneim sümbol.

Sport võõrutab meid tööpäeva halhusist ja muredest paremini kui kino, teater ja muud sobimatud lõbustuskohad.

*

Sport on aga ainult siis sport, kui oleme ise tõsised sportlased ja mitte masinlikud võistlejad.

AJUSPORT

KR. KALDMA,

Võru Progümnaasium Võtnemõistus nr. 15

1 2 2 — 3 4 5 6 7 — 8 8 3 9 2 —
 5 6 1 1 6 10 — 10 11 11 12 6 13 2
 1 8 14 — 15 4 2 16 8 — 14 8 8 10 —
 16 11 5 5 6 — 15 2 10 14 8 5 17 1
 18 6 3 9 8 — 14 6 19 8 10 9 — 12 6
 — 15 6 1 8 7 — 10 6 2 1 8 9 8 —
 14 6 19 20 9 6 14 6 21 — 15 8 6 21
 — 15 20 1 8 9 6 13 6 — 3 2 2 3 —
 14 6 12 20 7 — 9 6 — 13 8 5 5 8 —
 12 6 — 9 20 20 10 — 14 6 2 16 2 7 —
 12 6 — 13 4 3 3 6 14 6 21 — 10 6 2
 1 8 21 — 5 6 19 20 1 8 14 6 21 —
 15 2 16 16 6 13 2 3 2.

Lahenduse võti.

I — 1 2 6 16 11 7 3 11 1 — Eesti är-
 kamisaja tegelane (nimi).

II — 6 1 6 10 18 8 9 2 16 20 13
 — valuvaigistamisvahend.

III — 2 3 6 13 6 6 — 2 10 20 —
 19 11 2 8 10 21 8 3 — Tuntud eesti
 laul.

IV — 16 6 5 10 — 6 20 18 20 3 9 —
 19 8 5 13 6 1 1 — Eesti helilooja
 (1851.—1908.) (eesnimi ja nimi).

V — 14 4 2 16 8 — 8 1 9 3 17 16
 10 11 15 8 8 21 2 6 — K./Ü. „Looduse“
 kirjastusel ilmuv teos.

VI — 8 5 3 9 — 3 4 5 1 8 6 14 6
 — Tuntud eesti koolimees ja kirja-
 nik (eesn. ja nimi).

VII — 8 3 2 1 21 20 3 10 2 16 —
 5 6 19 14 6 14 6 7 6 5 2 2 16 — Eesti
 riigikord.

VIII — 6 5 9 2 16 20 10 6 9 3 2 11
 11 1 — liigendamine.

IX — 6 19 13 6 21 6 7 6 21 — Linn
 Briti Indias.

Asendades siinjuures saadud tähed
 vastavatele numbritele tekstis, saame
 tsitaadi Ed. Bornhöhe jutustusest
 „Tasuja“.

E. L. ANNUS,

Tall. Poegl. Kaub.-k.

Kirjandusmõistus nr. 16

Tsitaat O. Rannaste spordiromaa-
 nist „Eesti olümpialaev“.

4 8 20 — 17 8 9 7 8 20 — 23 3 3
 2 8 13 30 — 3 4 9 11 4 — 1 3 3 15

20 1 3 7 11 11 20 4 11 4 9 8 — 2 9
 9 3 — 33 3 — 18 20 15. 9 8 17 9 11
 30 — 1 8 8 4 — 5 8 2 4 4 18 13 15 1
 15 — 9 3 12 3 4 — 33 11 5 3 — 8

9 — 9 8 1 3 — 23 26 15 1 8 9 8 4 —
 8 15 — 4 3 3 13 11 30 — 18 20 20 3
 7 3 17 9 20 11 4 9 — 7 11 15 12 15 —
 9 18 18 — 4 8 20 33 3 23 26 15 9 —
 9 11 20 15 — 7 3 17 9 20 3 4 8 20 9
 — 2 8 5 (11 4 9 4 8 — 1 3 3 30 20 11
 4 23 15 15 4 15 — 9 3 12 3 33 36 2 33
 8 20.

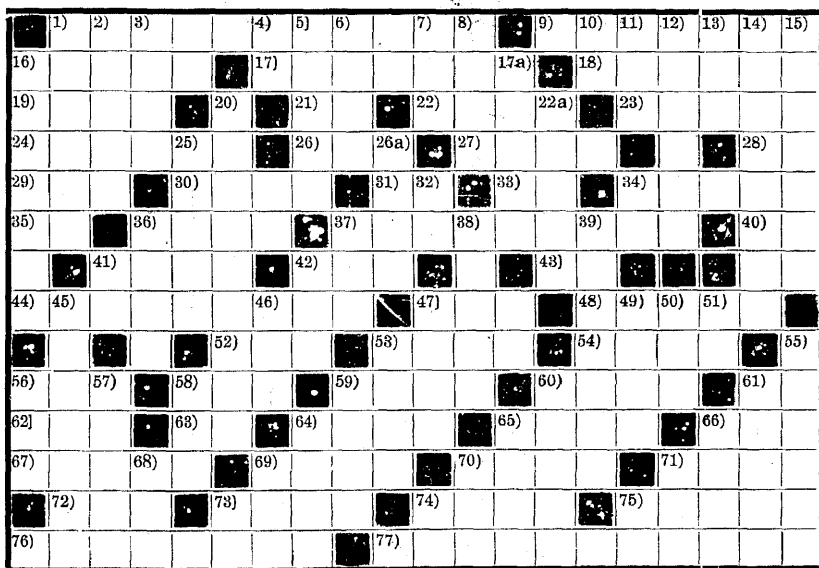
Lahenduse võti.

3 2 1 3 4 9 11 4 8 — 7 11 2 9 8
 12 11 — P. Borget'i teos.

2 15 4 9 15 1 15 13 8 — 9 11 8 12 3
 — A. Kivika romaan.
 22 17 8 — 17 18 5 11 4 8 — 8 20 11
 20 11 12 11 — A. Seveli teos.
 7 15 2 2 3 8 4 — 33 3 — 7 11 11 —
 M. Raua teos.
 7 26 2 7 33 3 30 — 9 11 11 20 8 4
 — G. Deledda.
 7 18 17 9 11 1 26 15 4 9 33 3 —
 4 15 1 4 18 2 — H. Raudsepa teos.
 7 3 4 4 — 3 2 23 3 5 — 8 9 — L.
 Kibuviitsa teos.

KARIN MULLAS,
 T. L. T. Komm.-gümn.

Ristsõnad nr. 17

Põikread: 1. M. Metsanurga teos. 9. Poola kirjanik, Nobeli laureaat. 16. Eesti kirjanik. 17. Koomiline kuhu prantsuse näitelavalt. 18. Eostaim. (käändes). 19. Määrsõna. 21. Nõnda-nimetatud. 22. USA osariik. 23. Muinasjutuline kuninganna. 24. Linn Siberis. 26. Poisi nimi. 27. Kuningriik Aasias. 28. Egiptuse päikesejumal. 29. Küsimus. 30. Koduloom. 31. Alumii-niumi lühend. 33. Jõgi Lätis. 34. Ope-retikomponist. 35. Duur. 36. Eesti luu-letaja. 37. Inglise asumaa L.-Aafrikas. 40. Noot. 41. Rahvussotsialist. 42. Eesti

helilooja. 43. Sama, mis 35. 44. Mägi Soomes, kust näeb suveööpäikest. 47. Hiigelkala. 48. Eesti muistne jumal. 52. Tekib kulumisel. 53. Eesti laulja-tar. 54. Tallinna majaomanikke. 56. Asesõna, käändes. 58. Teadus — ladi-na keeles. 59. Indogermaanlaste sugu-haru liige. 60. Saksa kunstlendur. 61. Vase keemiline märk. 62. Vastupidist näitav eessõna. 63. Prantsuskeelne arti-kkel. 64. Värsimõõt. 65. Maja osa. 66. Vedelikunõu. 67. Eesti keeleteadlane. 69. Eesti laulja. 70. J. Liiva jutustus. 71. Ärakmisaegne naiskirjanik. 72.

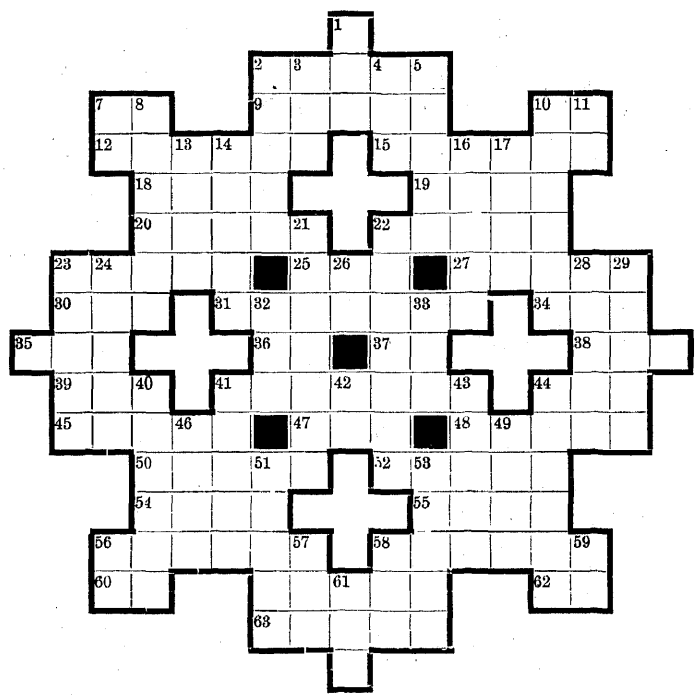
Kuu. 73. Saar Vahemeres. 74. Näitav asesõna. 75. Kirikuisa. 76. Sümbolistlik prantsuse kirjanik. 77. Shakespeare'i komöödia.

Püstread: 1. P. Vallaku teos. 2. Ahne. 3. Kuju Shakespeare'i loomingu. 4. Lühendus kirjal. 5. Koduloom. 6. Krahvkond Inglismaal. 7. Mõistus. 8. Prantsuse kirjanik. 10. Duur. 11. Inglisekeelne jaatus. 12. Maa-ala Njemeni alamjooksul. 13. Üks — inglise keeles. 14. USA osariik. 15. Venemaa valitsejad. 16. Hiigelkala. 17-a. Eesti ooperitenor. 20. Eesti kirjanik. 22-a. Eesti naisluuletaja. 25. Inglise luule-

taja (1796—1821). 26-a. On mõnel loomaliigil. 32. Noot. 34. Prantsuskeelne artikkel. 36. Eesti naiskirjanik. 38. Kilbik, plaadike. 39. Vorm sõnast „astuma“. 49. Eesti maalikunstnik. 50. Naishääl. 51. Sama, mis 28. põigiti. 53. Jõgi Soomes. 55. Eesti viulikunstnik. 56. Vorm sõnast „teadma“. 57. Prantsuse poliitik. 58. Lind. 59. Veeloom. 60. Käskkiri, 61. Valitseja Prantsuse ajaloost. 64. Hirmus. 65. Verdi ooper. 66. Järv Lätis. 68. Tuulepuhang. 69. Linn Saksamaal. 70. Ajakiri Eestis. 71. Sama, mis 42. põigiti. 73. Tema — saksa keeles. 74. Noot. 75. Jõgi Itaalias.

E. VALJA,
Tall. Kaub.-kool.

Ristsõnad nr. 18

Põikread: 2. Eesti alev. 7. Duur. 9. Ratsaväelane. 10. Vanaduse. 12. Koht Virumaal. 15. Mõiste majandusteadusest. 18. Osa teatrist. 19. Kreeka jumalaid. 20. Eesti teater. 22. Soome järv. 23. Eesti minister, †. 25. Kada-

kaviin. 27. Lind 30. Sõudeabinõu. 31. Igapäevane, sagedane. 34. Pinnamõõt. 35. Kehaosa. 36. Argentumi keemiline märk. 37. Meie. 38. Eesti jalgpallimängija, †. 39. Talent. 41. Tegelane kosjasõidul. 45. Riik Euroopas. 47. Trigonoo-

meetriline lühend. 48. Hõõglampide firma. 50. Nobeli õhulaev. 52. Mitte isane. 54. Isikuline asesõna. 55. Sõjajumal. 56. Peosaline „Sonny boy's“. 58. Koht P.-Ameerikas. 60. Saksa k. prepositsioon. 62. Kääne, lühend. 63. Vene kirjanik.

Püstread: 1. Tänav Tallinnas. 2. Keha osa. 3. Provintsi ajaleht. 4. Avar, ruumikas. 5. Ulatan, pakun. 7. Eitus. 8. Geoloogiline ajastu. 10. See, kes teeb vea. 11. Kaub. lühend. 13. Tihedane. 14. Ruumikas, lai. 16. Inglise mere-

sõitja. 17. Ajastu. 21. Energiliste, usinate. 22. Looduse valitseja. 23. Prae lisand. 24. Saar Tallinna lähedal. 26. Tema inglise k. 28. Osa ooperist. 29. Poolsaar Mustamere ääres. 32. Luuleline lühend. 33. Kinnitusvahend. 40. Tegelane Prantsuse revolutsioonist. 41. Maiustus. 42. Mina. 43. Naise nimi. 44. Riide sort. 46. Prantsuse kettaheitja. 49. Hispaaniapärane naise nimi. 51. Surnud inglise kuningas. 53. Saarestik Lõunamerel. 56. Sidesõna. 57. Eesti maadleja. 58. Veelind. 59. Kaubandusl. lühend. 61. Tsiivil.

IVI TOOMARU

Silp-arvmõistatus nr. 19

Kas tunnete võõrsõnu?

- I 4 3 2 1 — 5 3.
- II 2 9 10 — 11 12.
- III 7 8 — 13.
- IV 14 6 — 15 16 17.
- V 18 19 20 — 5 6.
- VI 1 2 3 4 — 5 6 4.
- VII 5 7 9 — 7 9 4.
- VIII 19 11 12 13 14 — 11 15 4.
- IX 16 7 9 4 — 15 17.
- X 14 18 — 16 14 8 4.

An, dul, fla, ga, ga, ge, gel, gent, im, im, in, ko, kom, kom, lant, lant, lant, lo, ma, ma, ma, ma, mo, mo, ne, ne, ne, ne, ne, ne, nent, nent, ne, pakt, pakt, perd, po, po, po, po,

remm, ri, ri, ri, sett, sett, see, šee, šett, tent, tent, tert, to to žee, žee.

I korteris olema — jumalakoda (teatav. usul.), II tagasipõrkklus — kolmlaul, III väike hobune — leping, IV juudi-linnaosa — enesepiitsutaja, V tore — juhtlause, VI andestav — tihke, paatunud, VII osis — võimeline, VIII kutsuma, paluma — ülivii-sakas, IX võimetu (sugu) — haavanõel, X rannikusoo — asja või mõiste sees püsiv.

Silpidest koostada igasse ritta nõutud sõnad. Igale numbrile vastab üks silp. Kummagi viie rea kohta on maksev omaette arvmõistatuse meetod.

Mõistatuste õigeid lahendusi

Mõistatus nr. 10 lahendajad:

Koidu Maksim, Anita Karu, Johannes Kaarelson, Linda Meiel, Miidia Teesalu, Irene Meier, Helga Andressoo, Resiida Kumm ja Ülo Jürima Põltsamaalt; Endel Matso, Erich Granfeldt ja Karl Pervik Rakverest; Valver Hulin, Alfred Raudsepp, R. Lepper, P. Hauk, Olav Uus ja Valter Mändmets Valgast; Valdiko Kokk, Eduard Kott, Voldemar Kana, Ludvig Raudsepp, V. Kaldma, Kalju Lepast; Heino Melts ja

Kr. Kaldma Võrust; Ilse Lull, Harry Tõnisson, Elsa Nurk ja A. Karu Türilt; Lembit Kaik, Kalju Restel, E. Tella ja Endel Kõöp Tapalt; E. Tomson Raplast; O. Pärn Mustveest; Endel Karus ja Helmut Joonuks Väike-Maarjast; Edit Jürine Haapsalust; Friedrich Jõgi ja Ralf Tulit Kuresaarest; O. Tammo Tallinnast.

Mõistatus nr. II lahendajad:

Linda Rimmel, Koidu Maksim, Resiida Kumm, Helga Andressoo, Miidia

Teesalu ja Irene Meier Põltsamaalt; Karl Pervik, Erich Granfeldt ja Endel Matso Rakverest; Ilse Lull, Harry Tõnnisson, Elsa Nurk ja Arnult Paru Türiilt; Kalju Lepaste, Kr. Kaldma Valdiko Kokk, Eduard Kott, Ludvig Raudsepp, Voldemar Kana, V. Kaldma ja Heino melts Võrust; Helmut Joonuks ja Endel Karus Väike-Maarjast Harald Loone, Alfred Raudsepp, Valter Julin ja Olav Uus Valgast; E. Tomson Raplast; L. Kaik, E. Tellas, Kalju Restel ja Endel Kõöp Tapalt; Edit Jürine Haapsalust; Friedrich Jõgi ja Ralf Tulit Kuressaarest.

Mõistatus nr. 12 lahendajad:

Olav Uus, Harald Loone ja Valter Julin Valgast; Linda Meiel, Miidia Teesalu, Irene Meier, Resiida Kumm, L. Rimmel ja Johannes Kaarelson Põltsamaalt; Friedrich Jõgi Kuressaarest; Ilse Lull Türiilt; Helmut Joonuks Väike-Maarjast; Edit Jürine ja E. Iling Haapsalust; Lembit Kaik Tapalt; Valdiko Kokk ja Eduard Kott Võrust.

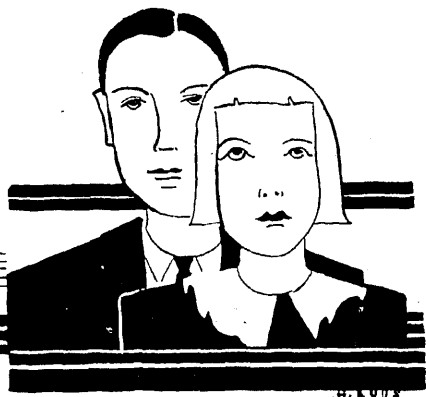
Mõistatus nr. 13 lahendajad:

Miidia Teesalu, Irene Meier ja Resiida Kumm Põltsamaalt; Friedrich Jõgi Kuressaarest; Kalju Lepast, Heino Melts, Valdiko Kokk ja Eduard Kott Võrust; Helmut Joonuks Väike-Maarjast; Lembit Kaik Tapalt; Harald Loone Valgast; O. Tammo Tallinnast.

Mõistatus nr. 14 lahendajad:

Olav Uus, Alfred Raudsepp, Valter Julin ja Harald Loone Valgast; Irene Meier, Elga Andressoo, Miidia Teesalu, Linda Meiel, Koidu Maksim, Anita Karu ja Resiida Kumm Põltsam.; Friedrich Jõgi Kuressaarest; Ilse Lull, Elsa Nurk ja Arnult Karu Türiilt; Kr. Kaldma, Voldemar Kana, Eduard Kott, Ludvig Raudsepp, Heino Melts ja Valdiko Kokk Võrust; Edit Jürine ja E. Iling Haapsalust; Endel Kõöp ja L. Kaik Tapalt; Helmut Joonuks Väike-Maarjast; Erich Granfeldt Rakverest.

RINGVAADE

I. F.

Zeeh Tütarlaste Kommertsgümnaasium 1858.—1938.

12. veebruaril pühitses Zeeh Tütarlaste Kommertsgümnaasium 80-aastast juubelit.

Juubeli aktusel, mis peeti 12. veebruaril kell 11, pidas vaimuliku talituse õpetaja B. Ederma. Järgnes avasõna kooli Toetajate Seltsi abiesimehelt hr. Juhkamilt. Järgmisena asus kõnetooli Haridusministeeriumi

esindaja hr. Alltoa, kes tõi tervitusi Hr. Haridusministrikt. Ühtlasi andis ta üle koolijuhatajannale prl. E. Dahlmannile teenetekirja ja tegi teatavaks haridusministri otsuse, et Rakvere Eragümnaasiumile on antud avalikkude koolide õigused. Teade võeti vastu marulise aplausiga. Järgnes kõne

koolijuhatajannalt, kes andis ülevaate kooli senisest tegevusest.

Järgnesid tervitused ja tervitustelegramme ettelugemine. Tervitasid omavalitsusasutused ja teised koolid. Tervitustelegramme olid saatnud naaberkoolid, endised õpetajad, vilistlased jne.

Lõppsõna ütles linnapea H. Aviksoo, kes tuletas meelde, et kooliasutaja suurim soov on veel täitumata ja nimelt, et kool saaks endale kivimaja.

Muusikalises osas esinesid koolinaiskoor hr. J. Paku juhatusel, I. diviisi orkester, õp. J. Pakk viiulil ja õp. Pr. Kristoffel lauluga.

Samal õhtul peeti koolipidu Rakvere käsitöölise tehes saalis. Kavas oli laule kooli naiskoorilt, näidend „Kosjamäng“, koomiline ooper „Kaks öde“, väljendusvõimlemist ja tantse.

Isetegevust Rakvere Eragümnaasiumis ja Erarealkoolis

Varematel aegadel valitses arvamine, et tütarlapsed peavad end koolis pühendama ainult õppimisele, mingit isetegevust ei peetud soovitavaks. Sellega on seletatav ka meieni kooli ringide noorus. Vanim ring — kirjandusring on asutatud alles 1931. aastal, seega on ta töötanud ainult 7 aastat. Käesoleval õppeaastal korraldas ring koolis maskeraadi, mis kujunes õige sisukaks õhtuks. Edaspidises tegevuskavas on referaatõhtuid, vaidlusõhtuid ja huviohtu. Ringi juhib hooldaja prl. Kampus ja neljalikmeline juhatus, koosseisus I. Freirik (juhat.) S. Leemets, S. Laabo ja E. Pärnaste.

Eluõulisemaks ringiks koolis on praegu spordiring, millele pandi alus küll alles mõõdunud aastal, kuid on tänava osutunud ringidest kõige aktiivsemaks. Ringi korraldusel toimusid sügisel kooli kergejõustiku esivõistlused ja sellele järgnevalt huviohtu, kus anti ka auhinnad esimestele kohtadele tulijatele. Lähemas tulevikus on kavatsusel korraldada spordiringi eestvõttel kõikide ringide ühine huviohtu. Suusaretked, mida kavatseti korraldada, peavad vist ära jääma vähese lume tõttu. Et ringi juhatusele kuulub ka Virumaa parim naisujuja Marana, siis kevadel korraldatakse tema juhatusel ujumiskursus linna basseinis. Ringi hooldajaks on võimlemisõpetaja prl. Klamm. Juhatusse kuuluvad: A. Lauri (juh.) S. Laabo, H. Marana, V. Saare ja H. Lepik.

Noorimaks ringiks koolis on kunstiring. See alustas tegevust alles käesoleva semestri alguses ja loomulikult pole suutnud veel midagi märkimisväärset läbi viia. Koosolekud on igal nelpäeval ja kõige lähe-

Mõnda kooli ajaloo.

Zeeh tütarlaste kommertsgümnaasium on kujunenud Zeeh asutuse 2. järgu tütarlaste koolist, millele a. 1858 aluse pani Adam Gottlieb Zeeh. Kuni 1917. aastani tegutses kool 2. järgu tütarlaste koolina, siis algas ümberkorraldamine keskkooli suunas. 20. septembril 1920. a. registreeris Haridusministeerium Zeeh tütarlaste erarealgümnaasiumi, mis 1923. a. muudeti ümber Zeeh tütarlaste kommertsgümnaasiumiks.

Suureks abiks on olnud kooli majandusliku elu kindlustamisel Zeeh Asutuse Toetajate Selts.

Käesoleval aastal saadab Zeeh tütarlaste kommertsgümnaasium ellu oma viimase lennu. Selle lennuga kaob senine kooli nimetus, kaob ka senine koolivorm, kuid vana Zeeh kooli vaim jääb püsima.

mas tulevikus algavad loengud, mida peab ringi hooldaja kunstnik Vihvelin. Ring tahab korraldada kevadel näituse ja praegu on ringi ülesandeks kooli lipu kavandi valmistamine. Kunstiringi juhatusse kuuluvad: L. Kuskus (juh.) S. Laabo, H. Aleksejeva, L. Aleksejeva ja I. Gaževsky.

Peale nende kolme ringi töötab koolis veel kaks keelte ringi. Inglisekeele-ring, mis määratud ainult gümnaasiumi õpilastele, ja saksakeele-ring, mille tegevusest võtavad osa keskkooli õpilased. Mõlemate ringide eesmärgiks on täiendada õpilaste teadmisi vastavates keeltes. Selleks peetakse koosolekuid, kus võimalikult palju räägitakse inglise või saksa keelt.

Inglisekeele-ringi hooldajaks on prl. Raudsepp, juhatusse kuuluvad? H. Aleksejeva (juh.), S. Laabo, M. Tiivas, H. Toompuu, N. Seestrandt. Saksakeele-ringi asutajaks ja praeguseks hooldajaks on prl. Truuverk. Juhatuses on õpilased: E. Rannik (juh.), V. Pärnaste, H. Lauri, O. Truuvärk, S. Grasmann.

Peale ringide töötab koolis veel kooperative õpil. I. Freiriku juhtimisel ja on kujunenud õpilaste hädavaajalikuks asutiseks.

See oleks lühike ülevaade meie kooli praegusele isetegevusele. Loodame, et järgmisel aastal kool rikastub veel kahe ringiga, nimelt kodundus- ja ajaloo-ringiga, milliste asutamise küsimus juba käesoleval õppeaastal oli kõne all, kuid kahjuks ei teostatud veel nende ringide asutamismõtet. Kuid kõigepealt loodame, et ringide tegevus muutub hoogsamaks ja et tütarlapsed ikka aktiivsemalt võtavad osa isetegevusest, mõistes selle suurt tähtsust.

Võru koolide juubel ja õpilaskonna tegevus

1. märtsil 1938. a. pühitsesid VÜG, VG, VPG, VRK oma eelkäijate 20-aastast juubelit. Selle päeva tähistamiseks seisis nimetatud koolides õppetöö.

Võru keskkoolide olemasolu ulatub kaugetse minevikku. Veneaegseist koolidest võiksime nimetada mõisnikkude ja riigi poolt ülalpeetavaid õppeasutusi. 1918. a. asutati kohapealsete seltskonnategelaste poolt eestikeelseid ja -meelsed Võru Poeglaste Gümnaasium ja vähe hiljem Võru Tütarlaste Gümnaasium. Nimetatud koolid on seega iseseisvusaegseks eelkäijaks meie praegustele koolidele. 1929. a. ühendati mõlemad koolid Võru Ühisgümnaasiumiks, mille käesoleval kevadel lauluga „Jumal sul ligemal“ manalasse saadame. Hilisema koolireformiga on VÜG „diferentseerunud“ VG, VPG ja VRK. Nimetatud koolide hooldajaks on Võrumaa Rahvahariduse Selts.

Juubelipäeva tähtsama osa moodustas pidulik aktus koolis. Sellest võttis osa palju aukülastisi, vilistlasi, lastevanemaid jne. Juubeliaktus avati koraaliga. Teenis õp. Graf. Vaimulik talitus sisendas kõigisse pühalikku tunde, mida süvendas veel eriti tolle päeva pidulikkus. Ülevaate koolide ajaloolisest arengust ja tegevusest andis dir. Koemets. Aktust kaunistasid ettekanded kooli orkestrilt ja segakoorilt. Lõpuks anti sõna isiklikeks tervitusiks, millele järgnes tervitusteogrammide ettelugemine. Südamlikke õnnesoove haridustempli juubeliaasta puhul ütlesid: sõjaväeringkonna ülem kol. Triik, maleva päälük Heljuste, koolide inspektor Reinet jt. Vilistlaskogu poolt tõi tervitusi V. Kuus. Võru õpilased, meie pole üksi, vaid meile aitavad kaasa kaasvõitlejad — vilistlased, meie vanemad, meie väike Võru linn ja maakond. See abi ka kohustab meid. Meie peame väärikalt asuma nende asemele, kes varisevad, andes riigi ja rahva juhtimise meie kätte. „Ei ole võimalik kooli sini-must-valge lipu olemasolu, kui pole olemas Eesti riiki,“ ütles dr. Koemets lõppsõnas. Tema ettepanekul saadeti meie hariduselu juhtijale hr. haridusministrile tervitusteogramm. Vabadussõjas langenud õpetajaid ja õpilasi mälestati sügavas hardumuses püstiseismisega. Aktus lõppes hümniga.

*

Tegutsemine õpilasorganisatsioones on eelkooliks võitlusis eluraskuste ja -viletsuste vastu. Nad aitavad noorel elluastujal tandsada elu konarlikku teed. Ka Võru gümnaasium tahab ellu saata karastatud ning väärtuslikke poegi ja tütreid, ning seda taotlevad õpilasorganisatsioonid õpilaste isetegevuse näol.

Võrus asub neli kooli ühes majas: VÜG, VPG, VRP ja VG. Nimetatud koolide õpilased moodustavad õpilaskonna, mis töötab kindla põhikirja järgi. Õpilaskonna ülesandeks on kasvatada oma liikmeid tugevateks ja üksmeelseteks riigikodanikeks, ühendada kõik õpilased ühiseks perekajaks ja arendada nende isetegevust. Seda õpilaste „omavalitsust“ juhib õpilaskonna juhatus, mis koosneb sektsioonide juhatajaist, õpilaskonna vanemast ja esimehest, revisjonikomisjonist ja kirjatoometajast. Nimetatud isikud valivad õpilaskonna liikmed üldkoosolekul, mis peetakse iga õppeasta alul. Õpilaskonna vanemaks on praegu populaarseim õpet. koolis dir. Koemets ja esimeheks õpil. K. Aid. Kirjatoometajaks valis üldkoosolek E. Sannsoni.

Õpilaskonna majanduslik külg on kaunis tugev. Suuremaid sissetulekuid saadakse liikmemaksudest (à 20 senti) ja korraldatud kontsert- ja referaatõhtutest. Suurem osa tuludest langeb sektsioonide toetuseks ja õpilaste isetegevuse ergutamiseks.

Eriharrastuste järgi on õpilaskond jagatud 5 sektsiooni. Sügisel üldkoosolekul võeti vastu resolutsioon, mis kohustab järjekorras iga sektsiooni igal laupäeval korraldama referaatõhtut, mis lõpeb tantsuga. Sellega nõustus ka õpilask. vanem. Kuid tänapäeval pole kehtivust isegi kirjalikkudel lepingutel, siis ammugi veel peanoogutustega hääkskiidetud otsustel. Nii siis juhtuski, et kui hiljem asuti eespool mainitud otsust teostama, siis mindi sellest kooli „politsei“ poolt viisakalt mööda, öeldes, et tants pole tervisele kasulik. See „pugemine“ kaavitaski sellele, et hiljem palju referaat- ja vaidlusõhtuid ära jäi lihtsalt pahameelest sellise hitlerliku poliitika pärast.

Kõige elujõulisemaks sektsiooniks on muusikasektsioon õpil. A. Rinkeni hooldamisel. Meie koolis töötab praegu kaks orkestrit: sektsioonile kuuluv puhkpillide-orkester hr. Rohtla juhatusel ja sümfoonia-orkester tuntud helikunstniku hr. Ed. Tamme juhatusel. Puhkpillide-ork. on esinenud mitmel pool, nii koolis sektsioonide referaatõhtuil kui ka väljaspool paraadidel ja pidudel. Sümfoonia-orkester piirdub päämiselt ettekannetega kooli pidudel ja aktustel. Suuremaks muusikasektsiooni üritusena oleks nimetada veel tantsukursuse korraldamine, millest võtsid osa 130 õpilast. Kursusi juhatasid hrd. Th. Lui ja L. Avara.

Malesektsiooni juhatajaks on õpil. H. Samarütel. Malehuviliste arv Võru koolis on kasvanud pidevalt. Sel alal on saavutatud ka häid tulemusi. Nii on mõned Võru õpilastest valkturniiril võitnud isegi P. Ke-

RKTKool

Keraamika

rest. Tänavusteks rivaalideks koolis on E. Käis ja A. Pütsep, kellest esimene tuli kooli maleturniiri võitjaks. Samuti on antud algõpetust ruudulisel laual ka nooremaile.

Kirjandusseksiooni juhtideks on koguni kaks õpilast. M. Härm ja E. Pütsep. Kuid sellegi peale vaatamata on tegevus loid. Väljakuulutatud novellide võistlus läks hingama midagi saavutamata. Sellest hirmunult lepitakse edaspidi vaid referaat- ja vaidlusõhtute korraldamistega koos muusikaseksiooniga. Need kujunesid aga siis ka huvitavateks ja sisukateks.

Spordiseksioonis on ka tegevus olnud vähehaldane. Korraldati klassidevaheline võrk- ja korvpalli turniir. Võrkpalli meistriks tuleb pidada gümnaasiumi V-R. kl., olgugi, et ta ei saanud vastast V-b kl. teiskordselt võita. Korvpalli meistriks on gümna. V-H. klass. Igale klassile on ette nähtud üks pallimängutund nädalas. Eeloleval kevadel on kavatsusel ka kergejõustiku võistluste korraldamine koolipoistele. Sektsiooni tegevust juhivad tuntud noorsportlane J. Püss.

Laskurseksioon algas ka sügisel päälle suurte lootuste ja plaanidega. Kuid senini pole selle tegevusest veel midagi kuulnud olnud peamiselt siselaskeraja puudumisel. Juhiks on õpilane K. Sauder ja vanemaks kapten Karjel.

Kogu õpilaskonna üritustest olgu nime-

tatud klaverikunstnikkude T. Jakobsoni ja L. Kurko, samuti ka lauljanna pr. S. Sõbra kontsert-õhtute korraldamine. Nimetatud õhtud kujunesid väga rahva- ja meeleolurikkaiks.

Kooli kõrgeima võimukandja poolt on igale klassile ülesandeks tehtud järjekorras igal neljapäeval ettekande-hommiku korraldamine. Need toimuvad võistluse alusel ja esimesele kohale tulnud klass saab auhinna.

Isamaaliste kasvatusküsimustega tegelevad koolis noorkotkad, kodutütred, skaudid ja gaidid. Elujõulisemad neist on noorkotkad õpet. Talusaare ja kapten Karjeli juhatusel ja kodutütred pr. Kisandi hooldamisel.

Lõpuks pean oma kohuseks mainida ka koolis tegutsevat kaitseliidu õppurrühma. Intensiivne tegevus kestab juba aastaid õpet. K. Kisandi juhatusel.

Sellega olen annud lühikese ülevaate õpilasorganisatsioonide tegevusest Võrus. Üldiselt peab nentima, et isetegevuse vastu on huvi, võrreldes eelmiste aastatega, kadumas. Tähtsamaid sellest on seik, et õpilased lõppklassides on nooremad. Päälegi püütavad mõned just halvustada õpilaste isetegevust kui tegelikust õppetööst kõrvalle meelitajat. Sellest väärmõtetest tingituna suureneb ka õpilaste töökoorem, siiski võib tehtuga rahulduda.

Kriitika

RAIN REBAS

„Andres ja Pearu“ „Estonias“

A. H. Tammsaare „Tõe ja õiguse“ viie kõite vältusel (peamiselt küll esimene ja viies), leiame kaks pidevat isikut kaks omavahelist kemplejat, kus kumbki etendab omamoodi „tõe ja õiguse“ otsija kuju.

Nüüd tekkiski mõte kirjaniku suurpäeva puhul anda dramatiseering, kus need „Tõe ja õiguse“ kaks kanget vanameest — Mäe Andres ja Oru Pearu, oleksid teineteisega nagu rinnu koos. Ja nii saigi dramatiseeringu nimeks „Andres ja Pearu“.

„See oli „Estonial“ esimene katsetus dramatiseeringuga, teised teatrid (Töölisteater ja Draamateater) täidavad peagu poole enda repertuaarist dramatiseeringute arvel. Kuid nagu nüüdki juba näha võib, on „Andres ja Pearu“ üheks menukaimaks tükiks käesoleval hooajal. Seda tõendavad niihästi väljamüüdu saalid kui ka dramatiseeringu mängusagedus. Näib, et „Andres ja Pearu“ väliselt kannab tõesti seda juubeliilmet, mis talle koos autori sünnipäevaga juurde mõeldud.

Mis „Andres ja Pearu“ üksikuid pilte nagu noaga lõigatuna üksteisest eraldavad, need on aastad. Esimene asi, mida märkame, on see, et olustikus jällegi midagi vahepeal on muutunud. Nii kannatame algusest kuni lõpuni teatud katkendlikkuse all, millist kompositsiooniviga muidugi aitab siluda see, et lüngad seome oma teadvusest esilekerkivate mälestustega dramatiseeringu algallikast — „Tõest ja õigusest“.

Ja kui olla eriti tähelepanelik, siis kogu selle surmani kestva kemplemise taustal leiame veel teisegi teema — kuidas aastad jooksevad üle inimeste. Kuidas omasugused „kanged“ muutuvad viletsaiks ja väeteiks. Kuidas uued „kanged“ on elust pettunud ja siirduvad tagasi maa, sünnikoha juurde. Ainaks lootuseks ja elujõuliseks põlvaks on jällegi uus ja tõusev generatsioon, motiiv nagu ikka — „Nooruse päraht on tulevik!“ Dramatiseering, kahjuks, küll ei esita seda, kuid need „vanad“, kes on asjasse kistud, on niivõrd läbi imunud kadumismõttest

(see peegeldub õieti nende nägudestki), et kuidagi ei saa jätta mõtet tulevast, järgnevast.

„Andres ja Pearu“ on lugu kahest mehest, algusest lõpuni. See algus on töotav, lõpp rabav. See on näide inimestest, kes elus püüdsid seletada omamoodi „tõtt ja õigust“ ja selle idee najal jõudsid viimaks lõpule.

Kui puudutada lähemalt dramatiseeringut, siis eriti hästi ja silmatorkava meeldivusega oli lahendatud dekoratsiooniküsimus. Sinav soo lava tagafoonil — eks see olnud ehtne Vargamäe soo, kuhu lehmad vajusid niuteteni sisse!

Ja siis — oli rõõmustav vaadata, kuidas aidaukse ees kasvas roheline puu. Iga vaatuse aegu pidid veenduma, et üksnes inimesed ei muutunud isegi nii, et see puu nagu kajastaski aastaid Vargamäel.

Mis puutub tegelaste mängu, siis Sergius Liop Andresena oli haarav lõpposas, algus oli kuidagi liialt asjalik, jättes meenutamata seda Vargamäe Andrest, kellest oleme saanud ettekujutuse romaanis.

Pearu tõlgitsejana oleme näinud kaht isikut: Hugo Lauri ja Arnold Vainot. Neist esimene tegi Pearust liialt suure räuskaja ja joodiku, kuna Vaino kuidagi enam püsis peremehelikus tasakaalus. Mis puutub aga näidendi lõpposa, siis mõlemad näitlejad — dublandid, pakuvad seal niivõrd head partiid, et see Pearu osa kauaks jääb mällu. Oru Pearu on seal hoopis teine mees. Ta on ikkagi endine „protsessija“, kuid tal pole kaugeltki enam seda kangust, mis Vargamäe Andresel.

Mare Leeti oli üllatav näha neljas kujus: noore Kröödana, sureva Kröödana, noore „kangesti oma õndsas ema nagu“ Maretina ja perenaisest Maretina. Neist veenvaim oli viimane. Teised osalised rahuldusid, eriti tore talumees oli Sällik. Teet Koppel Indrekuna oli kahjuks kuidagi ülegrimmitud.

Rahvusvahelise Õpilaste Kirjavahetuse Büroo teateid

Allpool avaldab Büroo Tall. VII Progümnaasiumi õpilasele A. Lai-kasele Austraaliast saabunud kirja.

Brisbane, 5-te 11 — 1937.

MY DEAR ALON,

I received your letter yesterday. I had applied for a correspondent through the head master of my school, but, as that was a very long time ago; I had since given up hope of getting a pen-friend.

I am 13 years old, and I have two brothers and one sister. My father is a doctor who practises in Western Australia.

Brisbane is the capital of Queensland and is on the Brisbane River. There are about 320.000 people in Brisbane. I may try and get you some views of the city in my next letter.

My brother, Bill, and I go to the Brisbane Grammar School every day except Saturday and Sunday. As the school is in the middle of the city, we have to travel 3 miles in the train. I take the following subjects at school: Arithmetic, Algebra, Geometry, French, English, History, Book-keeping, Geography, Chemistry, Physics and Gymnastics. I have a friend at school who has a pen-friend in Nõmme. There are only boys at my school.

My brother Bill, who is fifteen years old, would also like an Estonian Correspondent. Would you be kind enough to ask one of your friends at school to write to him? Would you please ask one who learns English, as we do not learn Estonian?

We do not have electric trains in Brisbane, but in Sydney, the capital of New South Wales, they have many electric trains. We only have steam-engines and rail-motors, Steam-engines burn coal. Sydney, in New South Wales, is the largest town in the Southern Hemisphere.

I have a pen-friend in Canada, and I hope to have one soon in U. S. A. My main hobby is collecting stamps. I have 951 stamps in my collection. I shall enclose some Australian stamps in this letter.

At my school the lessons begin at 9.30, and stop at 3.30, there being one hour for "eleven o'clock" and dinner i. e. one 10 minutes for "eleven o'clock", and 50 minutes for dinner. There are about 500 boys at my school. Do you have home lessons? We do.

I cannot play any musical instrument, but I can play chess, drafts, and cards.

I am yours, Peter Hogg.

„Tuleviku Rajad“ ilmuvad üks kord kuus (välja arvatud juuni, juuli ja august). Tellimishind kr. 2.— kõgu õppeaastas, 90 snt. sügispoolaasta, 115 snt. kevadpoolaasta. Üksiknumber — 25 snt. Vastutav tegevtoimetaja: Karl Mihkla. Toimetus: Joh. Aavik, Harald Jänes, Otto J. Kiisel, Hugo Lepik, Oskar Parlo, Helene Tamverk, Aleksander Vaigla. Väljaandja: Eesti Keskkooliõpetajate Kogu. Toimetuse ja talituse aadress: Tallinn, Sakala 51. Tarvitamata käsikirju alal ei hoita. Käkiriki saadetakse tagasi, kui selleks on lisatud mark.

„Külvaja“ trükk, Tallinn, Rataskaevu 6, tel. 450-67,

